

EKONOMIHÖGSKOLAN
Lunds universitet

Företagsekonomiska institutionen

Kandidatuppsats, 10p
Höstterminen 2005

Nya kapitaltäckningsregler - Hur påverkas de små och medelstora företagen?

Författare:

Malin Abrahamson 830410-3909
Magnus Hamberg 820525-1971
Victor Helbrink 830814-3919

Handledare:

Göran Anderson
Maria Gårdängen

Sammanfattning

- Uppsatsens titel:** Nya kapitaltäckningsregler –Hur påverkas de små och medelstora företagen?
- Seminariedatum:** 2006-01-12
- Ämne/kurs:** FEK 582 Kandidatseminarium, 10 poäng
- Författare:** Malin Abrahamson, Magnus Hamberg och Victor Helbrink
- Handledare:** Göran Anderson och Maria Gårdängen
- Nyckelord:** Kapitaltäckning, SME, kredit, risk, Basel I och Basel II
- Syfte:** Syftet med uppsatsen är att undersöka hur de nya kapitaltäckningsreglerna i Basel II kommer att påverka små och medelstora företags möjligheter till krediter. Det har i pressen förekommit en mängd diskussioner huruvida SME kommer att gynnas eller missgynnas av det nya regelverket och vårt syfte är att utifrån ett objektiva förhållningssätt få klarhet i frågan.
- Metod:** Vi har använt oss av en induktiv metod och gjort en kvalitativ undersökning. Vi har utgått från bankernas, företagarnas och tillsynsmyndighetens syn på införandet av Basel II. Detta har vi undersökt med hjälp av intervjuer med personer med god insikt i vår frågeställning på respektive instans.
- Teoretiska perspektiv:** I vår teoretiska referensram tar vi upp och beskriver de nuvarande och de kommande kapitaltäckningsreglerna samt hur de påverkar SME. Vi tar även upp alternativa finansieringssätt för SME.
- Slutsats:** I slutsatsen kommer vi fram till att informationsspridningen är av stor betydelse för att företagen ska kunna lämna korrekt information till kreditgivarna. Om detta fungerar kommer det inte bli svårare för SMEs att få lån men möjligen dyrare för de mest riskfyllda företagen som inte kan ställa tillräckligt goda säkerheter till bankerna och andra kreditinstitut. Vi kan se fram emot en mer rättvist och stabil kreditmarknad.

Abstract

- Title:** The New Basel Capital Accord – How does it effect small and medium enterprises?
- Seminar date:** 2006-01-12
- Course:** Bachelor thesis in Business Administration, 10 credits (15 ECTS)
- Authors:** Malin Abrahamson, Magnus Hamberg and Victor Helbrink
- Advisor:** Göran Anderson and Maria Gårdängen
- Key words:** Risk, credit, SME, Basel I and Basel II
- Purpose:** The main purpose with this essay is to investigate how the new rules of Basel II will effect the possibility for small and medium sized enterprises in Sweden to get loans. There have been a lot of attention in the press about whether these new rules will be an advantage or disadvantage for the enterprises. We will try to clarify what the effect actually will be.
- Methodology:** We have used an inductive method and qualitative method with interviews. On the basis of the banks, the enterprises and the supervisory authority view on the introduction of Basel II. By interviewing people with great knowledge in our question we have received good answers.
- Theoretical perspectives:** In our theoretical reference we discuss and describe the present and the future rules of Basel II and how it will affect SMEs. We also discuss alternative ways to get finance for SMEs.
- Conclusions:** We conclude that the spread of information is of a great importance for the enterprises ability to give the credit institution as correct information as possible. If this works as planned it won't get harder for SMEs to take loans. But it may get more expensive for the enterprises with the biggest risks who can't offer security that is good enough for banks and other credit institutions. In the future we can look forward to a more fair and stable creditmarket.

- INNEHÅLLSFÖRTECKNING -

1. INLEDNING.....	6
1.1 Bakgrund	6
1.1.1 Baselkommittén.....	6
1.1.2 Basel I.....	7
1.1.3 Basel II	7
1.2 Problemdiskussion	8
1.3 Problemformulering	9
1.4 Syfte	9
1.5 Avgränsningar	10
1.6 Begreppsdefinition	10
1.7 Fortsatt disposition	11
2. METOD.....	13
2.1 Tillvägagångssätt.....	13
2.2 Kvalitativ undersökning	13
2.3 Urval av population	14
2.4 Datasamling.....	15
2.4.1 Primärdata	15
2.4.2 Sekundärdata	15
2.5 Källkritik	16
2.5.1 Validitet.....	16
2.5.2 Relevans	16
2.5.3 Reliabilitet	17
2.6 Företagspresentation.....	17
2.6.1 Svenska Bankföreningen.....	17
2.6.2 Finansinspektionen.....	18
2.6.3 Företagarna.....	19
3. TEORETISK REFERENSRAM	20
3.1 Basel I.....	20
3.1.1 Inledning.....	20
3.1.2 Kapitalbasen	20
3.1.3 Marknadsrisk	21
3.1.4 Kreditrisk.....	21
3.1.5 Beräkning av kapitaltäckningsgraden	22
3.2 Basel II	23
3.2.1 Inledning.....	23
3.2.2 Vem påverkas av de nya reglerna?.....	24
3.2.3 Tre pelare.....	24
3.2.4 Pelare 1	25
3.2.4.1 Kapitalbas	25
3.2.4.2 Marknadsrisk	25
3.2.4.3 Kreditrisk.....	25
3.2.4.3.1 Schablonmetoden	26
3.2.4.3.2 IRB-metoderna	27
3.2.4.4 Operativ risk	29
3.2.4.4.1 Basmetoden	30

3.2.4.4.2	Schablonmetoden	30
3.2.4.4.3	Den avancerade interna mätmetoden	30
3.2.5	Pelare 2	31
3.2.6	Pelare 3	32
3.3	Konsekvenser för SME med Basel II	33
3.3.1	Inledning	33
3.3.2	Schablonmetoden	34
3.3.3	IRB-metoderna	35
3.4	Alternativa finansieringssätt för SME	37
3.4.1	Lån och eget kapital	37
3.4.2	Leasing	38
3.4.3	Factoring	39
4.	EMPIRI	40
4.1	Intervjuer	40
4.1.1	Respondenter	40
4.1.2	De nya kapitaltäckningsreglerna	40
4.1.3	Konsekvenser för SME	42
4.1.4	Information och kostnader	44
4.2	Pressmeddelande från Sveriges Riksbank	45
4.3	Checklista för SME	46
5.	ANALYS	48
5.1	Varför är Basel II nödvändigt?	48
5.2	Konsekvenser för SME	49
5.2.1	Företagens rating	49
5.2.2	Bli det svårare för SME att få lån?	50
5.2.3	Lånekostnader	51
5.3	Information	52
6.	RESULTAT	53
6.1	Slutsatser	53
6.2	Reflektioner över studien	54
6.3	Förslag till fortsatta studier	54
7.	KÄLLFÖRTECKNING	56
7.1	Publicerade källor	56
7.2	Elektroniska källor	57
7.3	Muntliga källor	57
	Bilaga 1	58
	Bilaga 2	59
	Bilaga 3	60

1

- INLEDNING -

I inledningskapitlet tar vi upp bakgrunden till vårt ämnesval och tar oss med hjälp av problemdiskussionen fram till en problemställning. Vidare anger vi syftet med uppsatsen och vilka avgränsningar som gjorts. Avslutningsvis redogör vi för uppsatsens fortsatta disposition.

1.1 Bakgrund

1.1.1 Baselkommittén

Då bankernas roll i samhället ständigt förändras krävs det också nya regler och riktlinjer som följer denna förändring. Baselkommittén, vars uppgifter är just att utforma dessa regler och riktlinjer, bildades 1974 och har sitt säte i Basel i Schweiz. Medlemmarna består av de så kallade G-10 länderna, Belgien, Frankrike, Förenta staterna, Holland, Italien, Japan, Kanada, Luxemburg, Spanien, Sverige, Storbritannien och Tyskland. Organisationen utgörs av ett 25-tal permanenta och tillfälliga arbetsgrupper som rapporterar till centralbankscheferna inom G-10.¹

De standarder, riktlinjer och rekommendationer, som kommittén arbetar fram är till stor del normgivande för tillsynsmyndigheter såväl inom som utanför G-10 området, men har inte någon legalt tvingande status.

Baselkommitténs aktuella arbetsområden är för närvarande bland annat följande:

- Implementering av det nya Basel II-regelverket
- Översyn av kapitalbasen
- Redovisnings- och revisionsfrågor
- Internationella standards för likviditetshantering²

¹http://www.fi.se/Templates/Page___1756.aspx

² *Ibid*

Kommittén är aktuell just nu på grund av det beslut man fattade år 2004 om nya kapitaltäckningsregler vilka antas nu i vid årsskiftet 2005/2006 och träder i kraft vid årsskiftet 2006/2007.³

1.1.2 Basel I

1988 tillkom de nuvarande kapitaltäckningsreglerna Basel I av Baselkommittén bestående av bankerna och myndigheterna i G-10 länderna. Regelverket tillkom för att öka stabiliteten i banksystemet och minska risken för eventuella bankkriser men även för att minska konkurrensen bankerna emellan. Grundtanken med reglerna var att de finansiella instituten måste hålla ett kapitalkrav på minst 8% av de riskvägda tillgångarna. Med Basel I tar man hänsyn till kreditrisk och marknadsrisk vid beräkning av kapitalkrav och alla institut använder sig av en och samma metod för att beräkna dessa risker.⁴

1.1.3 Basel II

Under de år som gått sedan de nuvarande reglerna trädde i kraft har det hänt otroligt mycket inom bank- och finansvärlden. Marknaden har globaliserats och det har tillkommit en mängd nya finansiella instrument. Dessutom har flera bankkrascher förekommit vilket ofta haft sin orsak i dålig riskkontroll hos bankerna.⁵

Jämfört med det gamla regelverket finns det tre stora nyheter med Basel II.

- Till minimikravet på kapital läggs nu även krav på samspel med tillsynsmyndigheterna och informationskrav till marknaden.
- Det totala riskvägda beloppet omfattar nu inte endast marknadsrisk och kreditrisk utan även operativ risk.
- Bankerna kan nu använda intern information vid beräkning av kreditrisker vilket gör att man får en mer rättvis riskbedömning.⁶

³http://www.fi.se/Templates/ListPage____2914.aspx

⁴ Finansinspektionen, *Företagens interna kapitalvärdering*, 2005:8

⁵ Forsell, Lönnqvist: Basel II medför stora krav –och möjligheter för bankerna, *Balans*, nr 5, 2004

⁶ Finansinspektionen, *Riskmätning och kapitalkrav*, 2001:1

Baselkommitténs starkaste argument för att reglerna om kapitalkrav måste moderniseras är dessa:

- Genom att göra kapitalkravet mer riskkänsligt kan en knapp resurs som riskkapital utnyttjas mer effektivt för att skydda mot finansiell instabilitet.
- Utvecklingen av modern finansiell teknik har gjort det möjligt för banker att till relativt låg kostnad kringgå regelverket i former som kan skapa nya och svåröverblickade risker.⁷

1.2 Problemdiskussion

Från och med den första januari 2007 tas Basel II med dess nya regler och riktlinjer i bruk. Detta innebär i stort att bankerna numera kommer att kunna använda sig av interna riskklassificeringsmetoder för att mäta företagens kreditrisk. Reglerna gör att det lagstadgade kapitalkravet blir mer riskkänsligt vilket medför att ju högre risk ett företag har desto högre kapitalkrav krävs och tvärtom. Tanken är att detta skall leda till en bättre riskhantering och en ökad inblick i bankerna och regelverket ska vara grunden för en sund finansmarknad. Att detta kommer att medföra stora förändringar och mycket arbete för bankerna står klart då de svenska storbankerna redan har betalat stora summor pengar som kan kopplas till anpassningen till de nya reglerna.⁸

Under tiden för framtagningen av det nya regelverket har Baselkommittén fått en hel del synpunkter på hur krediter till små och medelstora företag, så kallade SME, kommer att behandlas. Många kritiker har menat att det bortses från viktiga skillnader som påverkar kreditrisken om utlåning till ett litet företag beläggs med samma kapitalkrav som en kredit till ett stort företag. Kommittén har tagit åt sig av kritiken och gjort flera förändringar:

- Företag med en årlig omsättning på mindre än 5 miljoner € kan få en reduktion med upp till 20% på kapitalkravet.
- Genomsnittligt blir kapitalkravet för dessa företag 10% lägre jämfört med andra företagskrediter.

⁷ Finansinspektionen, *Riskmätning och kapitalkrav II*, 2002:8

⁸ http://www.fi.se/upload/30_Regler/50_Kapitaltackning/Basel_ansokan_050810_1013.pdf

- Lån till småföretag ska nu i vissa fall få lov att behandlas enligt internratingmetoden för hushållskrediter, vilket generellt ger ett lägre kapitalkrav.
- Bankernas totala exponering mot företaget får inte heller överstiga 1 miljon €.
- En annan förändring är att bankerna nu får lov att ta annan fysisk säkerhet än fastigheter såsom bilar eller andra typer av fordon vilka ofta tjänar som säkerhet vid ett annat finansieringsalternativ, nämligen leasing. Bankerna kommer med Basel II att kräva säkerhet i större utsträckning än idag men de säkerheter som tas kommer att vara av mer varierande slag.⁹

Frågan man då kan ställa sig är om dessa åtgärder är tillräckliga för att de små och medelstora företagen inte ska påverkas negativt av det nya regelverket eller om det kommer att krävas ytterliggare insatser?

1.3 Problemformulering

Kommer små och medelstora företags möjligheter till kredit att försämrats i och med införandet av de nya kapitaltäckningsreglerna?

1.4 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur de nya kapitaltäckningsreglerna i Basel II kommer att påverka små och medelstora företags möjligheter till att få krediter. Det har i pressen förekommit en mängd diskussioner huruvida SME kommer att gynnas eller missgynnas av det nya regelverket och vårt syfte är att utifrån ett objektiva förhållningssätt försöka få klarhet i frågan.

⁹ Finansinspektionen, *Riskmätning och kapitalkrav II*, 2002:8

1.5 Avgränsningar

När vi påbörjade vår informationsinsamling stod det snart klart att utan genomgripande avgränsningar skulle undersökningen bli alldeles för omfattande. Då vi tittade på underlagsrapporter till utformandet av Basel II insåg vi att liknande studier som den vi ville göra till vissa delar redan gjorts, då i ett perspektiv omfattande konsekvenser för små- och medelstora företag i alla de länder som berörs av regelverket. Dessa studier har tagits fram under flera års tid, vilket inte riktigt stämmer överens med den tidsplan vi har för denna uppsats.

Till en början valde vi att begränsa vår undersökning till företag på den svenska marknaden. Det dröjde inte länge innan det uppstod problem då vi tittade på vilka företag vi skulle ta kontakt med. Vilka skulle vi välja att intervjua för att få ett resultat som är representativt för hela marknaden? Hur många skulle vi ta kontakt med? Då småföretagen inte är en homogen grupp utan har helt olika förutsättningar beroende på vilken bransch de tillhör och vilken fas de befinner sig i skulle detta urval bli oerhört komplicerat. Det hela ledde till att vi enades om att det bästa vore att ta kontakt med en företagsorganisation som har en överblick över situationen för samtliga företag och därför kan ge oss en helhetssyn. Denna organisation är Företagarna.

Vi har valt att inte gå allt för djupt in på kapitaltäckningsreglerna så som de är lagstadgade i Kapitaltäckningslagen. Detta beror framför allt på att vi vill undvika att uppsatsen blir allt för juridisk. För exakta regler ber vi läsaren att själv läsa om dessa i Kapitaltäckningslagen.

1.6 Begreppsdefinition

SME

Definitionen för SME (Small and Medium Sized Enterprises) var olika i EU: s medlemsländer fram till år 1990 då EU kommissionen startade arbetet med att hitta en gemensam europeisk definition på SME. Betydelsefulla faktorer som man tittade på vid utformningen var antal anställda, årlig omsättning, balansräkning och självständighet.

Ett SME definieras som:

- Mindre än 250 anställda
- Omsättning på mindre än 50 miljoner Euro
- En balansräkning under 43 miljoner Euro
- Mindre än 25 % ägs av tredje part

SME utgör den största delen av Europas ekonomi när man tittar på anställda, ekonomisk tillväxt och innovation. De utgör till stor del välfärden i Europa. År 2000 stod SME inom EU för 2/3 av alla anställda och 99 % av alla existerande bolag var SME.¹⁰

1.7 Fortsatt disposition

Kapitel 2 Metod

I detta kapitel går vi igenom hur vi har gått tillväga i vår studie. Det beskriver hur vi samlat in data genom intervjuer och sekundärdata. Vi redogör för vilka metoder som varit relevanta under arbetets gång.

Kapitel 3 Teoretisk referensram

Detta kapitel utgörs av vår teoretiska referensram för uppsatsen. Den behandlar en närmare beskrivning av Basel I och Basel II. Vidare behandlas konsekvenser för SME samt alternativa finansieringssätt.

Kapitel 4 Empiri

Här presenteras resultatet från vår datainsamling som vi samlat in genom intervjuer och sekundärdata. Kapitlet innehåller dessutom en checklista som framställts som ett hjälpmedel för företagen vid anpassningsarbetet till de nya kapitaltäckningsreglerna.

¹⁰ Hochschule für Bankwirtschaft: *The New Framework For Capital Adequacy (Basel II): Consequences for Small and Medium Sized Enterprises (SME) and Presentation of Political Options for the Implementation*, juli 2003

Kapitel 5 Analys

I detta kapitel presenterar vi vår analys av vår teori och empiri. Vi diskuterar och analyserar hur SME kommer påverkas av de nya kapitaltäckningsreglerna.

Kapitel 6 Resultat

Här sammanfattar vi det vi kommit fram till i analysen och drar slutsatser utifrån vår studie.

2

- METOD -

I detta kapitel kommer vi att beskriva hur vi genomfört vår studie. Vi kommer att redogöra för vilka metoder vi använt oss av samt hur vi har gått tillväga vid datainsamling. Vidare följer källkritik och en presentation av organisationerna som vi varit i kontakt med.

2.1 Tillvägagångssätt

Efter noga funderingar och med hjälp av Lunds Universitets databas ELIN, kom vi fram till ett ämne att forska i. Eftersom de nya kapitaltäckningsreglerna snart träder i kraft kändes detta ämne väldigt aktuellt, och kreditinstitutens förhållande till småföretag känns även väldigt intressant för oss då vi själva har stora planer på att starta eget företag i framtiden. Med tanke på vårt ämnesval och att förändringen ännu inte har trätt i kraft var en induktiv metod lämplig att arbeta efter. Det innebär att vi använder vårt insamlade material och utifrån det bildar teori. Vi eftersträvar att utan förväntningar titta på insamlad data och sammanställa den i empirin för att sedan komma fram till de nya teorierna.¹¹

2.2 Kvalitativ undersökning

Medan kvantitativa data opererar med siffror och storlekar, opererar kvalitativa data med mening. Mening förmedlas i huvudsak via språk och handlingar.¹² – Ian Dey

Den metod vi valt att använda för vår undersökning är kvalitativ. Kvalitativa metoder sammankopplas mer med induktiva metoder¹³ och eftersom vi arbetar efter induktiva ansatser var kvalitativa metoder lämpliga. Informationen samlas in genom intervjuer¹⁴. Vi har då hållit

¹¹ Jacobsen, *Vad hur och varför?*, 2002

¹² *Ibid*, s.138

¹³ *Ibid*

¹⁴ Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder*, 1994

oss till färre observationer men har förhoppningsvis med mer ingående undersökningar fått mer korrekt och bättre fakta jämfört med en kvantitativ undersökning. Fördelar är också att den kvalitativa informationen är mer flexibel och innehåller mer detaljer. Intervjuer kan göras via telefon, e-post eller personliga intervjuer. Personliga intervjuer skulle vara att föredra då vi skulle få mer information via bland annat ansiktsuttryck och gester men telefonintervjuer är dock lättare och mindre komplicerade att utföra.

2.3 Urval av population

De organisationer vi valt att intervjua är Bankföreningen, Finansinspektionen och Företagarna.

För att få en övergripande bild av de svenska bankernas nuvarande situation och deras verksamhet för att anpassa sig till kommande förändringar valde vi att ta kontakt med Bankföreningen. Detta för att alla stora finansiella institut kommer att påverkas på ungefär samma sätt av Basel II och på så vis får vi direkt reda på hur de olika bankerna valt att hantera eventuella frågor vid införandet av det nya regelverket utan att behöva kontakta dem alla.

Finansinspektionen är den myndighet som är ansvariga för den exakta utformningen av Basel II i Sverige och de har även som uppgift att se till att regelverket efterföljs av instituten. Därför ansåg vi att det var viktigt att få intervjua dem angående deras tankar om regelverket och dess påverkan för småföretagen.

Företagarna är en organisation som kan svara för företag i Sverige som en grupp och är därför lämpliga i populationen eftersom de kan svara mer övergripande på våra frågor. Vi har förstått att detta är en organisation med goda kunskaper både när det gäller Basel II och de svenska företagens ställning och förutsättningar på marknaden. Man har inom organisationen gett ut flera lägesrapporter om Basel II och hur företagen bör agera för att anpassa sig till regelverket. Små enskilda företag är ännu inte särskilt insatta i våra frågor och det skulle vara allt för tidskrävande att välja ut ett representativt urval av företag att intervjua.

Vi gör en utförligare presentation av organisationerna i avsnitt 2.6.

2.4 Datainsamling

Källorna som används för att samla in data kan delas in i primärdata och sekundärdata. Primärdata är data som forskaren samlar in för första gången, det kan till exempel vara intervjuer, observationer eller frågeformulär. Sekundärdata är information som samlats in av andra.¹⁵

2.4.1 Primärdata

Vi har valt att använda oss av telefonintervjuer eftersom det var det smidigaste alternativet. Trots att vi gärna hade velat fanns det varken tid eller möjlighet att genomföra personliga intervjuer på grund av lång resväg. Alla intervjuerna gav oss möjlighet att ställa följdfrågor och varade ungefär en timme. För att underlätta intervjuerna skickade vi över frågorna till de intervjuade via e-post en vecka innan intervjun ägde rum. Den intervjuade kunde då förbereda sig mer och tänka igenom frågorna. Det gjorde det också lättare för dem att förstå frågorna genom att de kunde läsa dem samtidigt som de ställdes. Förhoppningsvis tillförde detta att vi fick mer utförliga och korrekta svar. Våra primära källor var Jimmi Brink på Bankföreningen, Christina Linderholm på Företagarna och Kenneth Bergh på Finansinspektionen. De intervjuade personerna är nyckelpersoner inom sin organisation när det gäller kapitaltäckningsfrågor och kan därför anses som mycket kunniga och informativa.

2.4.2 Sekundärdata

I början av vår studie använde vi oss mycket av sekundärdata. De är väldigt lättillgängliga vilket till stor del är tack vare Internet. Vi läste mycket grundläggande om kapitaltäckning för att få en övergripande bild och insikt i ämnet. På Internet finns väldigt mycket information och vi har bland annat läst på Finansinspektionens, Företagarnas och Basels II:s hemsidor där det finns mycket användbar information. Informationen via Internet har varit till stor hjälp men det är ju allmänt känt att man bör se upp med en del av källorna och behandla dem kritiskt vilket vi också har gjort. Vi har endast använt de internetsidor som är utgivna av seriösa organisationer.

¹⁵ Jacobsen, *Vad, hur och varför?*, 2002

Vi har även tittat i olika tidsskrifter och sökt i Lunds Universitets databaser ELIN och Lovisa. På databaserna har vi tittat på andra uppsatser och fått hjälp genom att se vilka källor de har använt. Dessutom har de personer som vi har intervjuat försett oss med data i form av olika broschyrer och rapporter.

2.5 Källkritik

Vid användande av data är det viktigt att kritiskt granska sina källor. Vanliga problem är att den data som används är gammal, opartisk, ofullständig och vinklad.¹⁶ Trovärdigheten berörs av tre begrepp; validitet, relevans och reliabilitet.

2.5.1 Validitet

Definitionen på validitet är om undersökningen mäter det den utger sig för att göra. Validitet tar fasta på informationens giltighet och forskaren undersöker det som från början var tänkt.¹⁷

Vi anser att validiteten på vår studie varit god. De personer som vi har intervjuat har varit betydelsefulla och oerhört kunniga i ämnet. I och med att alla frågor till intervjuaren skickades med e-post i förväg hade de tid att sätta sig in i de frågor de var osäkra på. Detta har minskat risken för ogiltig information. Vi lade dessutom stor vikt på att utforma våra intervjufrågor på ett bra sätt och så att de öppnade för eventuella följdfrågor.

2.5.2 Relevans

Det är ambitiöst att ha massor av källor men frågan man måste ställa sig är om alla källorna är relevanta för frågeställningen.¹⁸

Under arbetets gång har vi tagit del av väldigt mycket olika data, främst genom Internet. Många av våra källor har varit bra men mycket information har varit överflödig och

¹⁶ Lundahl, Skärvad, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*, 1999

¹⁷ Patel, Davidson, *Forskningsmetodikens grunder*, 1994

¹⁸ Halvorsen, *Samhällsvetenskaplig metod*, 1992

ointressant då den inte stämde överens med vår frågeställning. Vi har ansett rapporter och litteratur som mer trovärdiga jämförelsevis med Internetkällor, där vi har haft en betydligt mer kritisk inställning.

2.5.3 Reliabilitet

Oberoende av vem som gör en studie ska resultatet från undersökningen vara samma. Reliabilitet är tillförlitligheten i en undersökning och om den är hög är risken för fel vid datainsamlingen liten.¹⁹

Vi har försökt att inte påverka den intervjuade personen och inte ställa några ledande frågor. Frågorna har inte varit för komplicerade utan intervjuerna har hållits på en lämplig nivå för att slippa missförstånd. Under intervjuerna har vi alla tre medverkat och samtalen har även spelats in för att få så hög reliabilitet som möjligt. Vi har även tillåtit komma med fler frågor i efterhand.

Eftersom majoriteten av vår sekundärdata kommer från Baselkommittén kan det tänkas att den är något vinklad åt deras fördel. Det vore ju märkligt om de själva satt och kritiserade och identifierade problem nu precis innan införandet. Detsamma gäller vår primärdata. Det är möjligt att de intervjuade blivit ombedda att svara på ett visst sätt på vissa frågor och dessa svar kan eventuellt avvika från verkligheten.

Ofta vid förändringar av det här slaget kan det finnas ett visst motstånd hos de inblandade då det krävs mycket extra arbete för att anpassa sig till nya regler. Detta skulle eventuellt kunna påverka de svar vi får vid intervjuer med företag och banker negativt.

2.6 Företagspresentation

2.6.1 Svenska Bankföreningen

Bankföreningen arbetar för bankerna i Sverige och hjälper medlemmarna i olika frågor. Förutom banker är även finansinstitut och bostadsinstitut som ingår i bankkoncernerna

¹⁹ Lundahl, Skärvad, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*, 1999

medlemmar. Det finns även 13 utländska banker som är verksamma i Sverige som ingår i föreningen. Totalt är det 33 medlemmar i bankföreningen.²⁰

Bankföreningens historia sträcker sig tillbaka till 1880. Då kallades föreningen för Det Enskilda Syndikatet. Fram till 1980-talet var de endast verksamma i Sverige som en branschorganisation för svenska affärsbanker men under senare år har som ovan nämnts andra institut och utländska banker även inträtt som medlemmar i föreningen.²¹

Bankföreningen arbetar med att sprida kunskap om bankerna och deras roll i samhället. De vill ha en banksektor som fungerar bra och effektivt. Bankföreningen fungerar som representant för medlemmarna vid olika frågor gentemot organisationer och myndigheter. Medlemmarna har möjlighet att utnyttja föreningen och ta del av dess erfarenheter och de får ett brett kontaktnät tack vare bankföreningens medlemskap i FBE, European Banking Federation.²²

Mycket av bankföreningens arbete sker i olika kommittéer. En av kommittéerna är Kapitäläckningskommittén, vilken är högst aktuell för oss och för bankerna i och med Basel II. Kommittén behandlar Finansinspektionens föreskrifter och de lagbestämmelser som är på förslag med hänsyn till kapitalkraven för värdepappersföretag och kreditinstitut. De tittar dessutom på förslag från Baselkommittén och EG-kommissionen.²³

2.6.2 Finansinspektionen

Finansinspektionen har till uppgift att informera om införandet av Basel II samt kontrollera att reglerna följs av berörda parter. Finansinspektionens verksamhet har tre olika huvudområden:

- **Tillståndsgivning** där de utfärdar tillstånd till de företag som vill erbjuda sina finansiella tjänster till allmänheten. De har också till uppgift att ingripa mot företag som missköter sig, ytterst genom att dra in deras tillstånd.
- **Regelgivning** där den finansiella verksamheten regleras i lagar och förordningar. De ger ut kompletterande regler i form av föreskrifter, som är bindande, och allmänna råd. Exempel på områden för regelgivning är krav på hur stort kapital finansiella företag måste ha. Spridning av risker i portföljer samt intern kontroll och riskhantering.

²⁰ www.bankforeningen.se

²¹ *Ibid*

²² *Ibid*

²³ *Ibid*

- **Tillsyn** där de undersöker företag som står under deras tillsyn och vidtar lämpliga tillsynsåtgärder. De kartlägger även risker och risktagande i olika företaggrupper och i finanssektorn i sin helhet. De blickar framåt och analyserar vad som blir konsekvenserna av nya regler, makroekonomiska förändringar och strukturutvecklingen på finansmarknaderna. Detta för att se till att företag ska vara stabila, ha en väl fungerande intern kontroll och sund balans mellan kapital och risker.

Verksamheten regleras i förordningar efter myndighetens specifika mål, uppgifter och ansvar.²⁴

2.6.3 Företagarna

Företagarna är Sveriges största företagarorganisation. De finns i hela Sverige och företräder fler än 80 000 företagare. Det är en ideell förening som är politiskt oberoende. Syftet med Företagarna är att de ska skapa bättre förutsättningar för att starta, driva samt att äga företag i Sverige. De hjälper medlemmar med förslag till vad de kan göra bättre och vilka olika villkor det finns för företagare. Företagarna är insatta och kunniga i frågor om allt från lokal- till EU-nivå. Medlemmarna utökar sitt nätverk för affärer med andra medlemmar och Företagarna arbetar för att ge medlemmarna största möjliga affärsnytta.²⁵

Företagarna bildades 1991 då organisationerna, Småföretagens Riksorganisation och Företagareförbundet slogs ihop. Till en början hette det Företagarnas Riksorganisation men 2003 fattade Riksstyrelsen beslut om att ändra namnet till Företagarna. De två tidigare organisationerna hade verkat i hundra år innan sammanslagningen och precis som nu arbetat med rådgivning inom ekonomi och juridik.²⁶

Organisationen arbetar särskilt för mindre och medelstora företag och de arbetar mycket för att de skall bestå och utvecklas genom att bland annat försöka påverka lagstiftning och beskattning. Dessutom arbetar de mycket med upplysning av betydelsen för Sverige av mindre och medelstora företag. Företagarna kommer således att hjälpa medlemmar vid införandet av de nya kapitalteckningsreglerna. De kommer bland annat att förse medlemmar med diverse information och hålla i olika kurser.²⁷

²⁴ www.fi.se

²⁵ www.foretagarna.se

²⁶ *Ibid*

²⁷ *Ibid*

3

- TEORETISK REFERENSRAM -

I detta avsnitt tar vi upp den teoretiska delen av vår uppsats. Vi inleder med att redogöra för Basel I och Basel II för att därefter fortsätta med förändringarnas konsekvenser för SME samt alternativa finansieringssätt för företagen.

3.1 Basel I

3.1.1 Inledning

För att beräkna bankernas kapitaltäckningsgrad använder man sig med det nuvarande regelverket Basel I av tre faktorer. Dessa faktorer är kapitalbas, marknadsrisk och kreditrisk. I nedanstående avsnitt presenteras faktorerna översiktligt med en kortfattad förklaring av hur de räknas fram. Slutligen presenteras hur de framräknade beloppen används för att räkna ut bankens kapitaltäckningsgrad och kapitalkrav.

För kompletta regler och undantag vid beräkningar rekommenderar vi läsaren att se i Kapitaltäckningslagen.²⁸

3.1.2 Kapitalbasen

Kapitalbasen är den säkerhet man i finansiella företag har för att skydda sig mot oföroutsedda händelser och förluster. Den är uppdelad i tre kategorier:

- *Tier 1*, primärkapitalet, är framför allt företagens egna kapital (efter avdrag för goodwill) men kan i särskilda fall även innefatta så kallade primärkapitaltillskott. Minst 50% av kapitalbasen måste utgöras av primärkapitalet.

²⁸ kapitaltäckningslagen: lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag.

- *Tier 2* består av förlagslån vilka är indelade i två grupper; eviga lån och tidsbundna lån.
- *Tier 3*, utvidgad kapitalbas, är till för att skydda sig mot råvaru- och valutarisker samt för risker i handelslagret.²⁹

Denna kapitalbas är det totala kapital som kan användas för att täcka marknadsrisker och kreditrisker.³⁰

3.1.3 Marknadsrisk

Det totala riskvägda beloppet för marknadsrisk är lika med summan av det riskvägda beloppet för:

- specifik risk avseende ränterisker
- generell risk avseende ränterisker
- specifik risk avseende aktiekursrisker
- generell risk avseende aktiekursrisker
- avvecklingsrisker
- motpartsrisker
- valutakursrisker
- andra risker³¹

3.1.4 Kreditrisk

Vid beräkning av det riskvägda beloppet för kreditrisk delar man in sina risker i fyra klasser, A, B, C och D.

Till klass A räknar man krediter till stater, kommuner och centralbanker vilka anses vara helt riskfria. Dessa krediter har en riskvikt på 0% och har därför inget kapitalkrav.

²⁹ Finansinspektionen, *Företagens interna kapitalutvärdering*, 2005:8

³⁰ *Finansinspektionens allmänna råd och föreskrifter om beräkning av kapitalbas och kapitalkrav för marknadsrisker och kreditrisker*, FFFS 1998:29

³¹ *Ibid*

Till klass B hör bland annat banker och lån som är garanterade av banker. Riskvikten är här 20% och multiplicerar man detta med minimikravet på 8% blir kapitalkravet 1,6%.

Lån med pantbrev som säkerhet hör till klass C. Dessa lån har en riskvikt på 50% och får efter multiplicering med 8% ett kapitalkrav på 4%.

Till klass D hör de krediter som har den största risken. Hit räknas lån till privatpersoner, hushåll och företag. Riskvikten är 100% vilket ger ett kapitalkrav på 8%.³²

3.1.5 Beräkning av kapitaltäckningsgraden

Kapitaltäckningsgraden är med de nuvarande reglerna det minimikrav på kapital som en bank måste ha i förhållande till sina marknads- och kreditrisker.

Formeln för beräkning av kapitaltäckningsgraden är:

$$\text{Kapitaltäckningsgrad} = \frac{\text{Kapitalbas}}{\text{Kreditrisk} + \text{Marknadsrisk}}$$

Täljaren i formeln är bankens kapitalbas och för att beräkna nämnaren adderas det totala riskvägda beloppet för kreditrisk till det totala riskvägda beloppet för marknadsrisk.³³

Bankens kapitalkrav beräknas fram med hjälp av nämnaren, det totala riskvägda beloppet för kreditrisk och marknadsrisk, genom att multiplicera detta belopp med 8%.³⁴

³² *Ibid*

³³ *Ibid*

³⁴ *Ibid*

3.2 Basel II

3.2.1 Inledning

Från och med den 31 december 2006 kommer det nya regelverket Basel II att bli gällande och därmed bli tvingande regler i länderna inom EU.

Målet med de nya reglerna är att få mer stabilitet i det finansiella systemet genom att förbättra riskspridningen inom företagen och tvinga fram ökad informationsgivning till marknaden.

Instituten måste själva utarbeta modeller för att mäta risker och med hjälp av dessa kan man bedöma kapitalbehovet. Man har inom EU vissa krav som måste uppfyllas men utöver dessa är det upp till vart och ett av instituten att själva välja hur man ser till sina risker och utifrån dessa väljer sitt kapitalbehov med hänsyn till den beräknade risknivån. Denna interna kapitalutvärdering är en av de viktigaste punkterna inom Basel II.³⁵

Skillnaden mot målsättningen med de gamla reglerna ligger framför allt i en ökad riskkänslighet och en heltäckande behandling av de olika risktyperna men även i hur övervakningen ska gå till.

För att sammanfatta målen med det nya regelverket delar Finansinspektionen in dem i fyra punkter:

- Bidra till stabiliteten i det internationella finansiella systemet genom att bankerna i världen är kapitaliserade på ett sunt sätt.
- Bidra till att banker från olika länder ges likartade konkurrensförhållanden ("level playing field").
- Öka riskkänsligheten i systemet genom att låta kapitalkraven mer direkt återspegla bankernas faktiska verksamhet och risktagande och samtidigt föra in en mer heltäckande behandling av olika typer av risk.
- Reglerna ska primärt utformas med tanke på internationellt verksamma banker men de underliggande principerna ska vara tillämpliga på alla banker.³⁶

³⁵ Finansinspektionen, *Företagens interna kapitalutvärdering*, 2005:8

³⁶ Finansinspektionen, *Riskmätning och kapitalkrav*, 2001:1

3.2.2 Vem påverkas av de nya reglerna?

Alla påverkas på något sätt av de nya kapitaltäckningsreglerna som Basel II innebär.

Många av de större bankerna använder redan idag avancerade metoder för att mäta risker. De här bankerna kommer att få fortsätta använda sina system men man kan vara tvungna att anpassa dem till de krav som ställs. För andra banker som inte redan utvecklat den här typen av metoder kommer det att finnas schablonmetoder att ta till. Schablonmetoderna finns till för de företag som inte tycker att deras verksamhet kräver de avancerade systemen som ju är väldigt kostsamma att ta fram. Bankerna kan alltså själva välja de riskmätningmetoder som är mest passande så länge de lever upp till de nya reglerna.³⁷

Effekterna för kunderna kommer att bli ett mer rättvist finansiellt system. Man får ett tryggare sparande och under sämre ekonomiska tider kommer det att finnas bättre möjligheter till krediter än med det nuvarande systemet. Dessutom blir räntekostnaderna vid lån mer rättvisa då de beräknas med hänsyn till företagets rating.³⁸

Även för tillsynsmyndigheterna runt om i Europa kommer de nya reglerna att innebära stora förändringar. Det kommer att bli en mycket kostsam process som kräver helt nya kompetenser. Det är också nödvändigt att myndigheterna i länderna i EU bättre integrerar sina verksamheter med varandra då samma regler och krav ska gälla för alla.³⁹

3.2.3 Tre pelare

Det nya regelverket är indelat i tre pelare.

- Pelare 1 är den mest omfattande och innehåller regler för hur man beräknar minimikapital i förhållande till den valda risknivån.
- Pelare 2 behandlar krav på en samlad kapitalbedömning där tillsynsmyndigheten gör en bedömning om företagen lever upp till de krav som ställs.
- Pelare 3 innehåller krav på informationsgivning till allmänheten om företagets risker och hanteringen av dessa.⁴⁰

³⁷ Finansinspektionen, *Riskmätning och kapitalkrav II*, 2002:8

³⁸ *Ibid*

³⁹ *Ibid*

⁴⁰ Forsell, Lönnqvist: Basel II medför stora krav –och möjligheter för bankerna, *Balans*, nr 5, 2004

3.2.4 Pelare 1

Kapitalkravet finns till som ett skydd för institutens motparter och ska täcka oförutsedda händelser. Storleken på kapitalkravet måste dock anpassas för varje enskilt institut eftersom man har olika risknivå på sina affärer, och det är detta som är den stora nyheten med Basel II.⁴¹

Med de nya kapitaltäckningsreglerna kommer fortfarande det gamla kapitaltäckningskravet på 8% att kvarstå. Det är hur man mäter de riskvägda tillgångarna som kommer att förändras väsentligt jämfört med dagens system.

I det nuvarande regelverket tar man endast hänsyn till två sorters risk, marknadsrisk och kreditrisk. De andra riskerna anses vara inbakade i dessa två.⁴²

Med Basel II lägger man till operativ risk vid beräkningen av det totala riskvägda beloppet. Förändringarna presenteras nedan.

3.2.4.1 Kapitalbas

Reglerna för hur man beräknar kapitalbasens storlek kommer inte att förändras med Basel II men de kommer eventuellt att förändras i framtiden⁴³

3.2.4.2 Marknadsrisk

På grund av att de regler som idag finns för beräkning av kapitalkrav för marknadsrisk är relativt moderna kommer dessa inte att förändras nämnvärt.⁴⁴

3.2.4.3 Kreditrisk

För banker är det ofta kreditrisker som är av störst betydelse och beräkningen av dessa kommer att förändras väsentligt med det nya regelverket. Olika företag har olika förutsättningar och man kan därför inte ha en gemensam mall för alla. Det kommer därför att finnas tre olika möjligheter att anpassa sig till de nya reglerna och bland dessa kan instituten själva välja vilken som passar bäst för deras verksamhet och ekonomiska ställning.

⁴¹ Finansinspektionen, *Riskmätning och kapitalkrav II*, 2002:8

⁴² Finansinspektionen, *Riskmätning och kapitalkrav*, 2001:1

⁴³ Finansinspektionen, *Företagens interna kapitalutvärdering*, 2005:8

⁴⁴ Basel Committee on Banking Supervision, *Overview of the new Basel Capital Accord*, 2001

De tre anpassningsmetoderna för kreditrisk är:

1. Schablonmetoden
2. Grundläggande IRB
3. Avancerad IRB

Idag beräknas kapitalkravet endast med en schablonmetod. Den kommer fortfarande att finnas kvar i den mån att den endast grundar sig i extern information men den kommer att förändras något och ta mer hänsyn till olika risknivåer. Denna metod kommer framför allt att användas av mindre institut som inte har så väl utvecklade riskmätningssystem.

Den verkliga förändringen sker med de nya interna beräkningsmetoderna IRB, Internal Rating Based. Bankerna får med dessa metoder delvis basera sina riskbedömningar på interna mätningar och egen statistik.⁴⁵

3.2.4.3.1 Schablonmetoden

Schablonmetoden kommer att vara en vidareutveckling av den metod man använder idag. Med de nuvarande reglerna delas kapitalkravet upp med hjälp av olika riskvikter på en skala mellan 0% och 100%. Storleken på riskvikterna avgörs av vem låntagaren är. Med det nya regelverket kommer riskvikterna att istället avgöras med hjälp av låntagarens rating och kommer att ligga på en skala från 0% till 150%. Många företag har dock en låg rating eller ingen rating alls och för dessa får man precis som idag använda sig av en schablonmässig riskvikt.⁴⁶

På nästa sida visas den enligt Finansinspektionen föreslagna uppdelningen av riskvikt som är beroende av rating. Ratingskalan som används är Standard & Poor's.

⁴⁵ Finansinspektionen, *Riskmätning och kapitalkrav II*, 2002:8

⁴⁶ Finansinspektionen, *Riskmätning och kapitalkrav*, 2001:1

Motpartens rating	Riskvikt i % om motparten är		
	Stat	Bank	Annat företag
AAA – AA-	0	20	20
A+ – A-	20	50	50
BBB+ – BBB-	50	50	100
BB+ – BB-	100	100	100
B+ – B-	100	100	150
Sämre än B-	150	150	150
Utan rating	100	50	100

(Finansinspektionen, *Riskmätning och kapitalkrav*, 2001:1, s 6)

I dagsläget får det stora flertalet privatpersoner och företag som inte har säkerheter som exempelvis pant i fastigheter en riskvikt på 100%.⁴⁷ I tabellen ser vi dock att denna riskvikt kommer att höjas till 150% för de företag som har låg rating.

På nationell nivå kan tillsynsmyndigheterna eventuellt tillåta bankerna att ge företagen en risknivå på 100% och alltså inte ta hänsyn till den externa ratingen. Man måste dock vara konsekventa vid tillämpningen av detta då denna regel antingen måste gälla alla banker och företag eller ingen alls.⁴⁸

3.2.4.3.2 IRB-metoderna

Skillnaden mellan Schablonmetoden och IRB metoderna är att bankerna i de senare själva gör interna bedömningar av riskfaktorerna som man använder vid beräkning av kapitalkravet. De kommer dock inte att få tillåtelse att göra alla bedömningar själva utan måste även ta hänsyn till allmänna regler och referensramar.⁴⁹

Det kommer att finnas två olika IRB-metoder, den grundläggande och den avancerade metoden. Skillnaden mellan de båda metoderna ligger i hur man använder sig av de parametrar som avgör riskbedömningen.

⁴⁷ Finansinspektionen, *Riskmätning och kapitalkrav*, 2001:1

⁴⁸ Basel Committee on Banking Supervision, *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*, 2005

⁴⁹ Basel Committee on Banking Supervision, *Overview of the new Basel Capital Accord*, 2003

Dessa parametrar är:

- PD, *Probability of Default*, vilket är risken för fallissemang inom tidshorisonten
- LGD, *Loss Given Default*, som mäter förlusten vid fallissemang.
- EAD, *Exposure At Default*, vilket vid lån mäter exponeringens storlek om fallissemang uppstår.
- M, *Maturity*, förfallodagen för riskexponeringen.⁵⁰

Vid grundläggande IRB-metod är det endast fallissemangsrisk, PD, som beräknas internt av instituten. De övriga parametrarna är givna av tillsynsmyndigheten.

Med den avancerade IRB-metoden är däremot modellerna enbart baserade på interna beräkningar.⁵¹

Med de här modellerna får bankerna stora krav på sig att verkligen kunna bedöma storleken på parametrarna rätt. Det krävs att man har tillgång till information om kunderna och deras beteenden som går långt tillbaka i tiden för att kunna göra detta.⁵²

Institut som använder sig av någon av IRB-modellerna måste dela upp sina motparter i olika klasser beroende på risknivå. Dessa klasser är:

- Företag
- Stat
- Bank
- Hushåll
- Tillgångar⁵³

⁵⁰ Forsell, Lönnqvist: Basel II medför stora krav –och möjligheter för bankerna, *Balans*, nr 5, 2004

⁵¹ Basel Committee on Banking Supervision, *Overview of the new Basel Capital Accord*, 2003

⁵² Finansinspektionen, *Riskmätning och kapitalkrav*, 2001:1

⁵³ Basel Committee on Banking Supervision, *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*, 2005

Med hänsyn till vår frågeställning är det framför allt företagens riskexponering som är av intresse. Man delar även för den här gruppen in riskexponeringen i underklasser beroende på vilken typ av finansiering företaget söker. Underklasserna är:

- Projektfinansiering
- Objektfinansiering
- Basvarufinansiering
- Inkomstgenererande fastigheter
- Affärslokaler⁵⁴

Det kommer att finnas särskilda regler för hur man kan skilja små och medelstora företag från stora företag i fråga om exponeringen.

Man gör här en justering i formeln för riskvikten med hänsyn till företagens storlek. Denna formel är $0.04 \times (1 - (S - 5) / 45)$ där S står för den årliga försäljningen.⁵⁵

Vi återkommer till de speciella reglerna för små och medelstora företag i avsnitt 3.3.

3.2.4.4 Operativ risk

I Basel II kommer man att ha ett separat kapitalkrav även för operativ risk. Den operativa risken ska stå för 20% av det totala kapitalkravet. För att inte kapitalkravet totalt sett därmed ska öka minskar man kapitalkravet för kreditrisk i samma utsträckning.⁵⁶

Baselkommittén definierar operativ risk som risken för förluster på grund av fel eller olyckor både i den interna verksamheten och externt.⁵⁷

Med tillägget av operativ risk kommer formeln för beräkning av bankernas kapitaltäckningsgrad att förändras och nu även innehålla operativ risk i nämnaren.⁵⁸

$$\text{Kapitaltäckningsgrad} = \frac{\text{Kapitalbas}}{\text{Kreditrisk} + \text{Marknadsrisk} + \text{Operativ risk}}$$

⁵⁴ *Ibid*

⁵⁵ *Ibid*

⁵⁶ Finansinspektionen, *Riskmätning och kapitalkrav*, 2001:1

⁵⁷ Basel Committee on Banking Supervision, *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*, 2005

⁵⁸ Basel Committee on Banking Supervision, *Overview of the new Basel Capital Accord*, 2003

Precis som för kreditrisk så kommer det att finnas tre olika metoder att använda sig av vid beräkning av operativ risk. Dessa metoder är:

- Basmetod
- Schablonmetod
- Avancerad intern mätmetod⁵⁹

3.2.4.4.1 Basmetoden

Basmetoden kommer att ha en enskild indikator som avgör den operativa risken. Bankens genomsnittliga inkomst under de senaste tre åren multiplicerat med en fastställd faktor (alfafaktor) på 0,15 ger det nödvändiga kapitalbehovet.⁶⁰

3.2.4.4.2 Schablonmetoden

Schablonmetoden bygger till stor del på basmetoden men med den skillnad att bankernas verksamhet delas upp i ett antal mindre divisioner efter deras finansiella inriktning. Man beräknar sedan kapitalkravet separat för varje division med hjälp av en fastställd procentsats (betafaktor) och summerar slutligen dessa till det totala kapitalkravet för operativ risk.⁶¹

3.2.4.4.3 Den avancerade interna mätmetoden

Den avancerade interna mätmetoden ger varje bank möjlighet att själva arbeta fram en metod för att mäta exponeringen mot den operativa risken.

Med den här metoden vill man få företagen att lägga ner mer tid på den operativa risken och lära sig att hantera den på ett bättre sätt. För att uppmuntra till detta tänker man låta bankerna vara mycket flexibla med sina modeller.⁶²

⁵⁹ Basel Committee on Banking Supervision, *Overview of the new Basel Capital Accord*, 2001

⁶⁰ Basel Committee on Banking Supervision, *Overview of the new Basel Capital Accord*, 2003

⁶¹ *Ibid*

⁶² *Ibid*

3.2.5 Pelare 2

I Pelare 2 tar man hänsyn till samtliga risker som företagen står inför och alltså inte endast de som behandlas i Pelare 1. Finansinspektionen listar dessa risker som:

- Strategisk risk – förändringar i institutionen och marknadsförutsättningarna.
- Intjäningsrisk – lägre intäkter än beräknat.
- Ryktesrisk – sämre anseende bland kunder och hos media.
- Likviditetsrisk – risk för problem med kapitaltillgången.
- Koncentrationsrisk – man har bara affärer med en viss bransch eller ett särskilt kundklientel.
- Konjunkturrella risker – lättmottagliga för variationer i konjunkturer.⁶³

Grunden för Pelare 2 är att det måste finnas en interaktion mellan instituten och finansinspektionen. Finansinspektionen ska kontrollera så att instituten följer de krav som ställs på storleken på det riskbärande kapitalet men instituten kan som tidigare nämnts själva avgöra hur de ska uppfylla minimikraven.⁶⁴

De krav som instituten och myndigheterna har på sig kan sammanfattas i fyra regler:

- För att den önskade kapitalnivån ska kunna hållas måste instituten ha metoder för att sätta kapitalbehovet i relation till sin riskexponering och därigenom kunna räkna ut den önskade nivån.
- Om institutens beräkningar av kapitalbehovet inte anses vara korrekt måste tillsynsmyndigheterna ingripa och kräva att beräkningarna ändras.
- Kapitaltäckningsgraden måste överstiga den fastställda minimigränsen.
- Sjunker bankens kapitaltäckningsgrad under minimigränsen måste myndigheterna snabbt ingripa för att förhindra detta.⁶⁵

Tillsynsmyndigheterna ska alltså med andra ord kontrollera så att institutens metoder är av den kvalitet som krävs och om så inte är fallet omedelbart kräva ändring.

⁶³ Finansinspektionen, *Företagens interna kapitalutvärdering*, 2005:8

⁶⁴ Forsell, Lönnqvist: Basel II medför stora krav –och möjligheter för bankerna, *Balans*, nr 5, 2004, s 25

⁶⁵ Finansinspektionen, *Riskmätning och kapitalkrav II*, 2002:8, s 22

3.2.6 Pelare 3

Den tredje pelaren tillkommer som komplettering till de andra två pelarna och syftar till att bankerna ska lämna omfattande information om sina riskbedömningssystem till allmänheten. Detta ska göras för att bankernas riskhantering och kapitaltäckningskrav ska kunna granskas. Normalt ska informationen lämnas två gånger per år.⁶⁶

Informationen som ska vara tillgänglig för marknaden beror på en mängd faktorer och måste anpassas efter vilket slags institut det handlar om. En del krav gäller för alla banker medan en annan del kanske bara gäller för mer avancerade institut.

Instituten kommer att vara kontrollerade av tillsynsmyndigheten så att kraven följs.⁶⁷

Informationskravet omfattar kapital, risker och interna rutiner.

Man måste inom området för kapital lämna uppgifter om bland annat kapitalbasen, villkor, värderingsprinciper, realiserade vinster eller förluster och hur skatter påverkar kapitalet. Instituterna är också tvungna att redovisa alla risker de är utsatta för uppdelat i bland annat belopp, storlek, geografisk spridning och de metoder man använder för att beräkna kapitalkravet. Det finns också krav på att uppgifter om hur organisationsstruktur, riskhanteringssystem, rapporteringskanaler och riskkontroll är uppbyggda måste publiceras.⁶⁸

Baselkommittén anser att pelare tre är av väldigt stor vikt i och med att bankernas riskbedömningar nu kommer att göras internt. Med en ökad marknadsdisciplin menar man att instituten får en helt annan stabilitet än vad man har idag.⁶⁹

⁶⁶ Finansinspektionen, *Riskmätning och kapitalkrav II*, 2002:8, s 24

⁶⁷ Finansinspektionen, *Riskmätning och kapitalkrav*, 2001:1

⁶⁸ *Ibid*

⁶⁹ Basel Committee on Banking Supervision, *Overview of the new Basel Capital Accord*, 2003

3.3 Konsekvenser för SME

3.3.1 Inledning

Internetsidan <http://www.sme-basel2.com> är ett projekt som finansieras av Europeiska kommissionen och syftar till att informera små och medelstora företag om konsekvenserna av Basel II. Här kan man läsa hur små och medelstora företag kommer att påverkas av införandet av Basel II. Dessa företag är erkända för att spela en central roll i utvecklingen av dynamiska ekonomier och särskilt för skapandet av nya jobb. Problemet är att när bankerna tillämpar allmänt accepterade internationella standarder för kreditvärdering av SME ses de ofta som underkapitaliserade och får således problem att erhålla skuldfinansiering, riskkapital eller förlagslån.⁷⁰

Basel II syftar till att harmonisera bankernas resursallokering med riskprofilen på deras utlåning. Detta har skapat en oro bland många SME att de nya reglerna kommer att öka deras lånekostnader eller bidra till ökade krav för att få lån och eventuellt orsaka att deras kreditmöjligheter minskar ytterligare.⁷¹

På denna officiella Basel II-hemsida för SME förklaras det även hur bankerna kommer att omvärdera små och medelstora företag. Kritiker har antytt att de mindre företagen inte kan ha samma regler som de större när det gäller kapitalkravet och man menar att Baselkommittén har tagit åt sig av den tidigare kritiken och gjort förändringar för att minska effekterna för små och medelstora företag. De främsta justeringarna som rör hur bankerna kommer att agera gentemot dessa företag till skillnad mot större företag är följande:

- Banker som använder internratingmetoden kommer att kunna ställa lägre kapitalkrav för utlåning till små och medelstora företag som har en årlig omsättning på upp till 50 miljoner euro.
- Banker som grupperar och hanterar sin utlåning till småföretag i underliggande pooler (för lån upp till 1 miljon euro) kommer att kunna behandla lånen som hushållskrediter och kommer på så sätt att få tillämpa en förmånligare riskvikt.

⁷⁰ <http://www.sme-basel2.com/index.php?id=580>

⁷¹ *Ibid*

- Ett större utbud av säkerheter och garantier blir tillåtna än under nuvarande regler vilket kommer att göra det möjligt för bankerna att minska det kapital de behöver avsätta för utlåningen. Detta gäller i synnerhet lån till små och medelstora företag.⁷²

De flesta nyheterna med Basel II har störst påverkan på bankerna och kommer endast att påverka företagen indirekt genom de affärsförbindelser de har med bankerna.

Det som direkt kommer att ha betydelse för företagen ligger framför allt i den första pelaren i regelverket och inom denna pelare är det framför allt reglerna för beräkning av kreditrisken som är väsentliga.⁷³

Det kanske största problemet för mindre företag är att man med Basel II inte skiljer direkt på olika storlekar på företag. Olika banker kan för samma ärende ha olika åsikter om vilken typ av lån det gäller. Exempelvis kan ett och samma lån till ett småföretag klassas som ett detaljhandelslån hos en bank med stor portfölj av denna typ av lån medan det klassas som ett vanligt företagslån hos en annan bank som kanske bara har ett fåtal lån av den här typen i sin portfölj. Det är därför enormt viktigt att företagen är medvetna om hur faktorer som exempelvis möjlighet att ställa säkerheter är avgörande för att kunna sänka lånekostnaderna.⁷⁴

Vi ska nu gå in lite närmare på hur de tre metoderna för beräkning av kreditrisk som presenterats i avsnitt 3.2.4.3 kan studeras utifrån SME perspektiv.

3.3.2 Schablonmetoden

Precis som med den nuvarande metoden delas krediter in i olika kategorier som var och en har en bestämd riskvikt som är baserad på extern rating och alltså inte på bankens egen information. De flesta mindre företag saknar dock helt rating. De här företagen ges precis som med det nuvarande regelverket alltid en riskvikt på 100%.⁷⁵

⁷² <http://www.sme-basel2.com/index.php?id=580>

⁷³ Hochschule für Bankwirtschaft: *The New Framework For Capital Adequacy (Basel II): Consequences for Small and Medium Sized Enterprises (SME) and Presentation of Political Options for the Implementation*, juli 2003

⁷⁴ *Ibid*

⁷⁵ *Ibid*

Den riskvikt företaget blir tilldelad avgörs av vilken exponeringsklass man tillhör.

- Företag som tillhör klassen *corporate* tilldelas en riskvikt på mellan 20% och 150%.
- Räknas företaget till klassen *retail* får man en riskvikt på 75%
- Finns säkerheter i form av inkomstgenererande fastigheter är riskvikten normalt 100%, dock med vissa nationella skillnader.
- Lån som är helt säkrade i form av bostadsfastigheter har riskvikten 35%
- Lån till övertagna fordringar tillhör klassen *other assets* och har riskvikten 100%
- Riskvikten för Venture Capital eller andra värdepapperstillgångar varierar något mellan olika länder. Normalt ligger den på 100% men kan i vissa fall vid Venture Capital och Private Equity till och med överstiga 150%.

Vad kan då företagen göra för att minska sin riskvikt och därmed sänka sina lånekostnader? De möjligheter som finns under Schablonmetoden är att antingen försöka förbättra sin externa rating eller att försöka nå upp till de krav som ställs för att få räknas som ett retailföretag.⁷⁶

3.3.3 IRB-metoderna

Som beskrivits i 3.2.4.3.2 måste bankerna vid IRB-metoderna dela in sina motparter i fem olika grupper efter olika risknivåer. Klasserna är företag, stat, bank, hushåll och tillgångar och dessa klasser delas sedan i sin tur in i undergrupper.

Precis som med Schablonmetoden delas företagen in i olika riskviktsklasser beroende på riskexponeringen.

- ***Corporates***

Under den grundläggande IRB-metoden får företag som tillhör exponeringsklassen *corporates* en riskvikt som avgörs av PD, LGD och företagets storlek, S. PD beräknas internt av banken medan LGD ligger på 45% för lån utan säkerhet men kan sänkas ända ner till 0% beroende på vilka säkerheter som ställs.

Under den avancerade IRB-metoden får samma företag en riskvikt som beror på PD, LGD, M och S. Skillnaden mot den grundläggande metoden är att banken nu baserar ratingen helt på intern information och därför eventuellt kan sänka kapitalkravet om

⁷⁶ *Ibid*

företaget kan ställa säkerhet till lånet. Finns inga säkerheter kan lånekostnaderna för företaget däremot komma att bli högre än med den grundläggande metoden på grund av att LGD här inte har ett tak på 45%. Även EAD och M kan leda till såväl lägre som högre kapitalkrav för företagen.⁷⁷

- ***Retail***

Om företagets totala lån ligger på mindre än 1 miljon Euro och räknas till klassen *retail* beror riskvikten på PD, LGD och EAD vilka alla beräknas internt. Man tar alltså inte någon hänsyn till M och S. Till skillnad mot klassen för *corporates* är det här ingen skillnad mellan den grundläggande och den avancerade metoden. Ett företag som räknas hit får precis som med Schablonmetoden betydligt lägre kapitalkrav än om de tillhör klassen för *corporates*. Företag som vill sänka sina lånekostnader bör därför sträva efter att uppfylla kriterierna för denna klass.⁷⁸

- ***Equity***

Om bankens exponering mot företaget består av *equity* kommer Basel II reglerna i de allra flesta fall att leda till att företaget tilldelas en betydligt högre riskvikt än den de har idag. Riskvikten kommer också att överstiga både den för *corporates* och den för *retail*.⁷⁹

Sammanfattningsvis kan man säga att det vid både Schablonmetoden och IRB- metoderna finns några områden företagen kan se till för att möjligtvis kunna sänka sina riskvikter och därmed sin kapitalkostnad.

Först och främst gäller det att förbättra sig inom de områden bankerna undersöker vid sin interna bedömning. Ju mer omfattande och korrekt information företagen lämnar desto bättre möjlighet har de till en lägre riskvikt. Företag som har möjlighet att lämna säkerhet för lånet får också betydligt bättre villkor. Det är även viktigt för företagen att optimera beloppet de vill låna och inte söka ett större lån än vad som verkligen är nödvändigt. Slutligen kan det vara mycket lönsamt att undersöka vilka banker som använder den metod som passar bäst för den egna verksamheten.⁸⁰

⁷⁷ *Ibid*

⁷⁸ *Ibid*

⁷⁹ *Ibid*

⁸⁰ *Ibid*

3.4 Alternativa finansieringssätt för SME

3.4.1 Lån och eget kapital

Syftet med Basel II är att justera kostnaden för kapitalet i förhållandet till den risk det utsätts för. Kapitalet i ett företag delas in i eget kapital och främmande kapital. Det främmande kapitalet kan företaget få från flertalet olika externa finansiärer. Oavsett vilken extern finansiär företagen vänder sig till, spelar andelen eget kapital i företaget in vid mätningen av risken i företaget. Andelen eget kapital skiljer sig markant beroende på var i Europa företaget finns, minsta andelen hittar vi i Italien och största andelen i Portugal. Även storleken på företaget har betydelse för hur stor andelen av eget kapital är. I Europa sträcker sig andelen för företag med en omsättning under 7 miljoner € mellan 13-40% beroende på i vilket land företaget ligger i. Medan företag med en omsättning på över 40 miljoner € har en andel eget kapital mellan 28-51% beroende på vart i Europa företaget finns. Den främsta orsaken till att det skiljer så pass mycket mellan de europeiska länderna tros vara den varierande skattepolitiken. Generellt sägs det att företag med en stor andel eget kapital har lättare att få tillgång till främmande kapital då risken för kreditgivaren är lägre.⁸¹

Små- och medelstora företag använder sig av flera olika typer av externfinansiering, bl a: Checkräkningskredit, leasing, externa finansiärer, factoring, banklån och andra former av understöd. Sammansättningen av dessa olika alternativ varierar mellan de europeiska länderna. Banklån är det mest populära finansieringssättet i länder som Tyskland, Österrike och Grekland, medan checkräkningskredit är det dominerande i Danmark, Italien och Sverige. Sammansättningen bland de svenska företagen ser ut ungefär såhär:

	Overdrafts	Leasing	External investors	Factoring	Bank loans	Subventions
Sweden	70	29	10	3	37	6

(Exco Grant & Thornton survey of SMEs, 2001)

Då det finns väldigt begränsad information om hur sammansättningen av typer av finansiering ser ut kommer dessa fakta från en studie från 2001 som är benämnd *Enterprises Access to*

⁸¹ *Ibid*

Finance. Detta kan innebära att viss data inte är helt överrensstämmande då en del möjligtvis kan ha förändrats på fem år.⁸²

Med tanke på sambandet mellan kreditrisken och användningen av lån och checkräkningskredit kommer med största sannolikhet införandet av Basel II innebära förändringar i ovanstående sammansättning av finansieringsalternativ. Möjligheten är stor att allt fler företag kommer att se sig om efter alternativa finansieringsmöjligheter.

3.4.2 Leasing

I Europa har det blivit allt vanligare med leasing som ett alternativt finansieringssätt. I Sverige är det vanligast med två olika typer av leasing. Operationell leasing innebär att uthyraren svarar för reparationer och underhåll samt byter regelbundet ut de leasade objekten t ex efter två år eller när nya modeller kommer ut. Finansiell leasing innebär att leasingföretaget köper objektet och sedan hyr ut det till användaren. Det kan vara vilken typ av maskin som helst. De vanligaste leasingobjekten är framförallt bilar, men även truckar och andra maskiner. Leasing av fastigheter blir också allt vanligare.⁸³

Fördelarna för företagen med att använda sig av leasing som finansieringsalternativ är många:

- Företagen slipper binda lika mycket kapital i investeringen som vid ett traditionellt köp vilket gör företaget mer likvit.
- Fördelen mot att köpa på avbetalning är att oftast krävs en lägre kontantinsats då leasingfirman står som ägare av objektet.
- Leasing behöver inte synas i balansräkningen. Eftersom leasingobjektet inte tas upp som en tillgång syns därför inget annat än de utbetalningar som görs var period. Detta gör att andelen eget kapital inte ökar vilket det hade gjort om de varit tvungna att låna pengar för att köpa objektet.
- Hyran är här skattemässigt avdragsgill för hyrestagaren.
- Vid operationell leasing slipper företagen själva organisera underhåll och reparationer, dessutom har de hela tiden modern utrustning.⁸⁴

⁸² *Ibid*

⁸³ Andrén, Eriksson, Hansson, *Finansiering*, 2003

⁸⁴ *Ibid*

Den största nackdelen med leasing gentemot banklån är de högre månadskostnaderna jämfört med den effektiva låneräntan vid ett banklån. Tidigare sågs leasing vara en metod som användes av företag i finansiell kris, medan det idag är ett accepterat väl fungerande finansieringsalternativ.⁸⁵

3.4.3 Factoring

Factoring är en metod som blivit allt viktigare i Europa på senare år. Världsdelen står för ca 60% av världens factoringverksamhet. I Sverige har till skillnad mot övriga Europa användandet av factoring minskat de senaste åren. Trots att factoring är väl lämpat för mindre företag är det endast 3% av små och medelstora företag i Sverige som använder sig av det.⁸⁶

Den vanligaste formen av factoring i Sverige är fakturabelåning. Där vänder sig företaget till factoringbolaget med sina fakturor varvid företaget får ett förskott på de fordringar de har. Oftast får företaget inte hela beloppet utan t ex 80% plus att factoringbolaget tar ut en ränta samt avgift för tjänsten.⁸⁷

Några fördelar med factoring är:

- Ger större finansieringsmöjligheter då det går att belåna respektive sälja en större andel av fordringarna än om de används som säkerhet vid vanliga banklån.
- Till skillnad från banklån, går det att anpassa utnyttjandet av factoring till säsongmässiga svängningar i försäljning och kapitalbehov.

Till nackdelarna hör även här endast de höga månadskostnaderna i förhållande till banklån.⁸⁸

⁸⁵ European Commission, 2003 *Observatory of European SMEs. 2003/2 SMEs and access to finance*, 2003

⁸⁶ *Ibid*

⁸⁷ Andrén, Eriksson, Hansson, *Finansiering*, 2003

⁸⁸ *Ibid*

4

- EMPIRI -

I empirin redovisar vi resultaten av de intervjuer vi gjort. Vi citerar även de uttalanden vice riksbankschef Kristina Persson gjort om konsekvenserna för SME och avslutar med att redogöra för den checklista som getts ut som hjälpmedel för företagen.

4.1 Intervjuer

4.1.1 Respondenter

Vi kommer i det här avsnittet att redovisa resultatet av de intervjuer vi gjort. Vi har ställt något olika frågor beroende på vem vi har intervjuat men svaren kommer att delas in under gemensamma rubriker beroende på vilket område de berör.

De personer vi har intervjuat är:

Jimmi Brink på Bankföreningen

Christina Linderholm på Företagarna

Kenneth Bergh på Finansinspektionen

Samtliga intervjuade är ansvariga informatörer för de nya kapitaltäckningsreglerna hos respektive organisation.

Intervjufrågorna finns att läsa i bilagorna.

4.1.2 De nya kapitaltäckningsreglerna

Det är ingen tvekan om att de nya kapitaltäckningsreglerna Basel II är välkomna. Det gamla regelverket Basel I är enligt Jimmi Brink alldeles för stelbent och schabloniserat. I takt med att de finansiella marknaderna utvecklats har behovet för ett riskkänsligare regelverk ökat. Fördelen med Basel II är att det är mycket mer flexibelt samtidigt som det ändå är lika för alla.

Även Christina Linderholm på Företagarna och Kenneth Bergh på Finansinspektionen är mycket positiv till Basel II. De menar att en ökad stabilitet och förutsägbarhet i banksystemet är till fördel för företagandet. Likvärdig behandling och bedömning i en globaliserad värld är mycket bra.

I början var dock många av småföretagens organisationer runt om i Europa mycket oroad för hur det egna landets banker skulle agera. Den oron har dämpats något efter att man haft möjlighet att påverka i den beslutsprocess inom EU-systemet som nu pågår.

Trots de stora fördelarna med Basel II ser man på Bankföreningen en del brister i framför allt framtagandet av regelverket. Det har varit en lång process som ännu har en bra bit kvar tills reglerna kan implementeras och man har stött på en del problem under vägens gång. Man anser dock att de flesta problemen är övergående och man är överlag relativt nöjda med framtagningsprocessen. Inom några år kommer övergången att vara klar och inom fem år från införandet kommer EU kommissionen att ha gjort en översyn över hur implementeringen har gått för att försöka lösa de problem som eventuellt kan finnas kvar.

Finansinspektionen tycker att de största svårigheterna med införandet med Basel II är att de nya reglerna är så pass detaljerade och att Baselkommittén i vissa fall gått för långt med kraven. De menar dock samtidigt att det trots allt måste vara höga krav för att systemet ska bli rättvist och så att säkerheten syns. Ett annat problem är att protester, framför allt från småföretag, skjutit upp införandet. Företagen var emot de nya reglerna eftersom de tyckte att de missgynnades men genom kompromisser har man nu till slut ändå kunnat få ett genomförande av de nya reglerna säger Kenneth Bergh på Finansinspektionen.

Jimmi Brink anser att det finns svårigheter med införandet av Basel II inom framför allt två områden. Dels så är en grundtanke att det ska vara en konkurrensneutral tillämpning länderna emellan. Detta är problematiskt då det idag finns många nationella skillnader som man måste ta hänsyn till. Alla dessa olika särförhållandena har inte behandlats av kommittén vilket kan innebära problem då länderna sannolikt kommer att kämpa för att få behålla en del av sina nationella regler. Den andra punkten handlar om parallellarbetet med att utforma reglerna. Baselkommittén, EU-kommissionen och här i Sverige Finansinspektionen har arbetat parallellt med utformningen vilket också skapar en del problem när man ska komma överens om vad som ska gälla.

4.1.3 Konsekvenser för SME

Svenska institut kommer att använda sig av de interna beräkningsmetoderna i stor utsträckning. Jimmi Brink berättar att det i Sverige hittills är åtta institut som har ansökt till Finansinspektionen om att få sina interna riskklassificeringsmetoder för kreditrisk godkända. Det är de fyra stora bankerna SEB, Handelsbanken, Föreningssparbanken och Nordea samt SBAB, Länsförsäkringar, Landshypotek och Svensk Exportkredit.

För de interna metoderna för beräkning av operativ risk är det idag 15 institut som har ansökt.

Alla respondenter är överens om att det är svårt att bedöma hur företagets rating kan komma att förändras med de nya interna metoderna som bankerna kommer att använda sig av. Christina Linderholm menar att det är svårt att svara på detta eftersom man på Företagarna ännu inte har fullt klart för sig hur systemet faktiskt kommer att se ut. Det blir dock betydligt fler parametrar som ska bedömas. Bedömningen kommer nu att göras av ett datorbaserat system som inte ska påverkas av annat än dokumenterade fakta. I nuläget sker ju bedömningen genom samtal mellan bank och kund och genom bankmannens kunskap om branschen/företaget och ratingen baseras på den här informationen.

Jimmi Brink är övertygad om att ratingen kommer att förbättras betydligt jämfört med tidigare. Det system bankerna har i dag innebär bara en rangordningsskala för företagen och denna rangordning kan skilja sig väsentligt åt bankerna emellan. Med detta system kostar också all utlåning lika mycket för bankerna oavsett om det gäller lån till ett litet eller ett stort företag. Med Basel II kommer det att vara betydligt mer rättvist. Kenneth Bergh är inne på samma spår som Jimmi Brink om att ratingen kommer bli bättre. Modellerna kommer att bli mer differentierade och riskklassificeringen kommer att förbättras.

Småföretagarna har uttryckt stor oro över hur de nya kapitaltäckningsreglerna kommer att påverka dem. Många tror till exempel att reglerna kommer att innebära att färre företag får tillgång till lån. Man anser dock på Bankföreningen, Finansinspektionen och på Företagarna att denna oro är obefogad. Tvärtom säger Christina Linderholm att genom att ta del av innehållet i direktivet verkar det som om etablerade företag med bra framtidsutsikter i branscher där säkerheter kan lämnas till och med kan få bättre lånemöjligheter än i dag. Hon håller dock med om att nya företag i nya branscher eventuellt skulle kunna få det något svårare än i dag. De har redan i nuläget svårt att få lån från banken och detta kommer troligen att förstärkas med det nya kreditvärderingssystemet som ju bygger på att man har ett antal

kända faktorer som ska mätas och värderas. Om inte annat så kommer lånen att bli dyrare för dessa företag.

Vid bedömning av ett företags kreditvärdighet görs tillsammans med företagets nyckeltal en analys av återbetalningsförmågan. Nystartade företag har ju självklart svårt att visa några trovärdiga nyckeltal men den absolut viktigaste faktorn är enligt Jimmi Brink återbetalningsförmågan och bedömningen av denna kommer inte att förändras med Basel II. Han menar att det förmodligen kommer att ställas något fler säkerheter för dessa nystartade företag men detta har större grund i den nyligen tillkomna förmånsrättslagen än i de nya kapitaltäckningsreglerna. Fortfarande kommer det att vara återbetalningsförmågan som är den avgörande faktorn. Det sätt små och medelstora företag skulle kunna missgynnas på är alltså inte att färre får tillgång till lån utan snarare att lånekostnaderna eventuellt skulle kunna bli högre. Basel II är ett regelverk helt baserat på riskkänslighet och lånekostnaderna bygger på att man betalar för den risk man är utsatt för. Istället för att som idag ha lika dyr utlåning till alla företag kommer priserna att diversifieras så att ett riskfyllt företag får betala mer för sitt banklån.

Kenneth Bergh säger att företagen kommer att tvingas lämna mer historik till bankerna vilket i sin tur både kan leda till bättre och sämre möjligheter för dem till lån. Har man givande information att ge kommer förhållandena att klart förbättras. Idag bedöms risk ofta felaktigt och det är möjligt att vissa företag kommer få svårare att få lån på grund av detta men Kenneth berättar precis som Jimmi Brink vidare att mycket beror på vilka säkerheter som kan ställas vid lån. Detta gäller framförallt nystartade företag som inte har någon historik att ge och för dem är det extra viktigt med en oberoende säkerhet.

Enligt Finansinspektionen kommer SME att gynnas av Basel II tack vare att bestämmelserna är så att givet att ett stort företag och ett SME har samma risk kommer SME ha lägre kapitalkrav. Något som Jimmi Brink påpekar är att det är viktigt att inte glömma bort att olika finansiella institut inriktar sig på olika typer av företag. En del banker håller sig till mindre riskfyllda affärer medan andra har fler affärer med företag med högre risk och detta kommer naturligtvis inte att förändras med Basel II. Dessutom är det för nystartade riskfyllda företag i många fall inte aktuellt med banklån över huvud taget då dessa företags finansiering ofta är en fråga för riskkapitalbolagen.

Ingen av de intervjuade tror att småföretagen kommer att vara tvungna att söka andra finansieringsalternativ på grund av de nya kapitaltäckningsreglerna.

4.1.4 Information och kostnader

En intressant fråga är i vilken utsträckning företagen har förberett sig för det nya regelverket.

Christina Linderholm tror att kunskapen över lag fortfarande är dålig bland företagen om såväl vad Basel II innebär som om hur det kommer att påverka dem.

Företagarna har genomfört två konferenser hittills, i Stockholm och Göteborg. En hel del kommer att hända under 2006 och de kommer att medverka i olika informationsinsatser. Genom att delta i ett EU-projekt har Företagarna varit med om att ta fram ett verktyg till självbedömning. Detta verktyg är benämnt *Checklista för små och stora företag* och är tänkt att ge riktlinjer för hur företagen själva på ett bättre sätt kan samla in den information som kommer att krävas av kreditgivare. Vi går in närmare på denna checklista i avsnitt 4.3.

Pelare 3 om genomlysning ger krav på att information ska ges till marknaden om bankernas arbete. På grund av denna pelare kommer det enligt Bankföreningen att vara tydligt för företagen hur de blir bemötta och vad som krävs av dem vid kreditärenden. EU-kommissionen har dessutom för att ytterligare underlätta för företagen gett ut egna rapporter om hur SME bäst anpassar sig. Det största av dessa arbeten har gjorts i samarbete med Örlings PricewaterhouseCoopers.

Kommer det då att vara svårt för företagen att ta fram den nödvändiga informationen och kommer framtagningen i så fall att innebära ökade kostnader? Jimmi Brink menar att detta är svårt att bedöma. Han anser att den här typen av information redan bör finnas inom varje företag och att det därför inte borde innebära något extra arbete. Han poängterar också att om informationsgivningen skulle innebära problem i Sverige så är det ingenting emot vad det skulle innebära i resten av världen. I Sverige har vi redan idag höga krav på informationsutlämning och vi har revisionsplikt även för små och medelstora företag. Det krävs alltså redan i dagsläget ungefär samma information av bankerna. Detta håller man med om hos Finansinspektionen, som dessutom menar att alla seriösa företag gör olika prognoser utan att bankerna kräver det och därför kan inte detta utgöra någon större kostnad för företagen då de redan sitter inne med informationen.

På Företagarna tror man att det kommer att bli en initial administrativ kostnad för företagen för att strukturera och förfina de nyckeltal och prognoser som behövs för att banken ska kunna lägga in relevanta parametrar i sina system. Men detta kommer att bero lite på i vilken utsträckning banken ställer upp med råd och hjälp till kunden.

En tillkommande kostnad är den ganska avsevärda kostnad som bankerna får för att införa det nya systemet. Denna kostnad måste tas ut någonstans och Företagarna tror att detta på kort sikt eventuellt kan komma att påverka bankens avgifter mot sina kunder.

På frågan om Finansinspektionen har tillräckligt med resurser för det nya regelverket svarar Kenneth Bergh att de just nu är inne i en fas där de provar hur det kommer att fungera och att de sedan löpande kommer att följa upp och se till att kraven uppfylls. De är nu femton personer som arbetar med detta på Finansinspektionen och Kenneth anser att det definitivt är tillräckligt med resurser. För att ha fullständig kontroll finns dock inte lämpliga resurser men sådana resurser skulle aldrig vara befogade. Skulle det dock visa sig att resurser saknas kan det uppstå problem vilket kan leda till att låntagarna missgynnas.

4.2 Pressmeddelande från Sveriges Riksbank

I ett pressmeddelande från Sveriges Riksbank den 2004-09-23 berättar vice riksbankschefen Kristina Persson om sina åsikter om konsekvenserna för små och medelstora företag vid införandet av Basel II. Till skillnad från många av företagen själva tror hon inte att de kommer att missgynnas av Basel II utan snarare tvärtom. Detta motiverar hon med följande citat:

”Jag har till exempel stött på påståenden om att Basel II skulle försvåra för små och medelstora företag att låna pengar av bankerna. Personligen tror jag att många små och medelstora företag snarare kan gynnas av de nya reglerna och därmed öka deras möjligheter att få lån.”

”För det första innehåller Basel II vissa regler som uttryckligen gynnar mindre företag jämfört med större:

- Lån på summor upp till 1 miljon euro till ett litet företag åsätts endast 75 procent av kapitalkravet för ett motsvarande lån till ett större företag.
- Långivning till företag med högst 50 miljoner euro i årsförsäljning åsätts också lägre kapitalkrav än motsvarande lån till större företag.

I Baseluppgörelsen har ett argument för denna relativt förmånliga behandling av de mindre företagen varit att bankerna ofta kan komplettera sina riskbedömningar med kännedom om icke-kvantifierbara faktorer, till exempel ägarnas och ledningens kompetens. Ett annat skäl har varit att bankerna anses kunna uppnå en större riskspridning i långivningen till små och medelstora företag som verkar i olika branscher och regioner.”

Persson fortsätter med:

”För det andra innebär Basel II rent generellt att kapitaltäckningskraven får en bättre koppling till risknivån i bankernas exponeringar. Mindre schablonmässiga kapitaltäckningskrav innebär troligen att bankerna blir ännu bättre på att analysera och bedöma kreditrisker. Därmed får de också incitament att ta betalt för kreditriskerna i stället för att alltför rutinmässigt neka lån till de mindre och mer riskfyllda företagen. En konsekvens av detta kan vara att många små och medelstora företag som tidigare fått sina låneansökningar avslagna nu faktiskt kan erhålla banklån, men eventuellt till en räntekostnad som är högre än för mindre riskfyllda företag”⁸⁹

4.3 Checklista för SME

Checklista för små och medelstora företag är ett samarbete inom EU som Företagarna varit med om att ta fram och är ansvariga utgivare för i Sverige. Denna checklista ska vara ett hjälpmedel för företagen så att de bättre ska kunna uppfylla de utökade krav på information som man förväntar sig kommer att ställas med införandet av Basel II.

Checklistan innehåller riktlinjer för företagen att rätta sig efter så att de själva kan avgöra om de har vad som krävs för att söka finansiering. Företagen får här hjälp med vilka affärs- och riskhanteringsmetoder som granskas av bankerna vid kreditbedömningar, hur bankerna definierar en bra företagsledning och hur de ska uppfylla kraven på att lämna korrekt affärsinformation.

⁸⁹ Sveriges Riksbank, *Pressmeddelande nr 53*, 2004-09-23

Checklistan är med andra ord en guide till hur företagen gör bedömningar av sig själva. Informationen som ska lämnas är i sig ingen nyhet utan bör redan idag finnas för att företagen ska kunna ledas på ett bra sätt. Det är företagets hantering av informationen som checklistan hjälper till att organisera för att informationen ska kunna vidarebefordras till kreditinstituten på ett korrekt sätt. Detta gör det även lättare för företagen att värdera och riskbedöma sig själva.⁹⁰

Checklistan består av fem separata delar:

- Affärsstrategi och affärsmål
- Marknad och konkurrens
- Affärsförmåga
- Affärs- och finansplanering
- Hantering av affärsrisker

Inom varje avdelning ger checklistan detaljerade riktlinjer för hur företagen kan mäta och bedöma sin position och underlättar därmed genomförande av förbättringar. Detta är ett viktigt hjälpmedel för företagen för att kunna lämna ett så bra underlag till kreditgivarna som möjligt.⁹¹

⁹⁰ Företagarna, *Checklista för små och medelstora företag*, 2003

⁹¹ *Ibid*

5 - ANALYS -

I analysen sammankopplar vi den information vi erhållit i empirin med vår teoretiska referensram. Vi diskuterar hur SME kommer att påverkas av de nya kapitaltäckningsreglerna.

5.1 Varför är Basel II nödvändigt?

Grundidén till att Basel II införs är enligt Baselkommittén att skapa ett flexibelt och riskkänsligt system som kommer att ställa högre krav på både företag och tillsynsmyndigheter. Det kommer till stor del innebära ett helt nytt förhållningssätt till risk och riskhantering. I Sverige är enligt våra undersökningar både bankerna och företagen överens. Båda parter är positivt inställda till nya regler inom riskhantering. De gamla reglerna ses som stelbenta och schabloniserade medan de nya välkomnas med motiveringar som ökad stabilitet och förutsägbarhet i banksystemet. Marknaden har tvingat bankerna till att i viss mån använda sig av egna interna ratingmodeller, vilket måste ses som ett tydligt tecken på att de gamla reglerna inte längre är aktuella. Att bankerna också kan kringgå de nuvarande reglerna relativt lätt genom att till exempel ge lånegarantier med löptid under ett år, kan ses som en brist i de nuvarande reglerna. Bankerna vet att lånelöften kortare än ett år inte behöver någon kapitaltäckning, därför ger de ut kortare lånelöften med förlängningsklausuler.

Basel II kommer att åtgärda dessa problem genom att kontrollera bankernas nödvändiga kvalitetskrav och granska de interna system som bankerna önskar att använda. Om de godkänns har bankerna rätt att nyttja sitt eget system för beräkning av kapitaltäckningskravet i respektive fall. Detta är den så kallade internratingmetoden för kreditrisk. Eftersom endast de större bankerna och kreditinstituten i Sverige valt att ansöka om att få använda denna metod kommer det även finnas kvar en version av schablonreglerna från 1988 som mindre institut kan använda sig av. De nya reglerna kommer självklart även att medföra en del problem. Precis som Jimmi Brink på Bankföreningen påpekar så finns det idag lokala bestämmelser som respektive land vill behålla. De nuvarande reglerna i länderna som berörs av de nya reglerna skiljer sig olika mycket från de nya reglerna och de kommer därför att vara tvungna att göra mer eller mindre omfattande förändringar. De har med andra ord inte tagit hänsyn till respektive lands nuvarande regler. Det faktum att det är ett parallellarbete mellan flertalet organisationer kan ha medfört problem vid bestämmandet av vilka regler som ska gälla.

Risken att för många kompromisser gjorts kan vara stor. Samtidigt har de haft möjlighet att belysa problemen från flera olika infallsvinklar och på så vis fått ta del av flera olika organisationers inställning. Båda två tanke-sätten är realistiska och vilket av dem som kommer stämma bäst överens med verkligheten återstår att se. Slutsatsen som kan dras när det gäller denna fråga är att berörda parters organisationer är överens om att allt eftersom finansvärlden förändras behöver regler och förordningar anpassas i takt med utvecklingen. Detta för att förhindra att reglerna bryts och på så vis ha en bättre överblick om hur systemet fungerar.

5.2 Konsekvenser för SME

De för utomstående mest synliga förändringarna med Basel II är införandet av pelare 2 och 3. Dessa pelare som behandlar interaktionen mellan instituten och Finansinspektionen och krav på genomlysning påverkar inte företagen direkt utan har framför allt betydelse för de finansiella instituten. Det är framför allt i pelare 1 med metoderna för hur det riskvägda beloppet beräknas som de små och medelstora företagen kommer att påverkas.

De frågor som är mest aktuella för de små och medelstora företagen och som många har visat sin oro inför berör om företagets rating kommer att förändras, om lånekostnaderna kommer att öka och om det till och med kommer att innebära att färre företag får möjlighet till kredit.

5.2.1 Företagens rating

Det är oerhört svårt att avgöra exakt hur ratingen kommer att förändras med det nya regelverket men vi är efter våra undersökningar överens om att den i de allra flesta fall kommer att påverkas till det bättre. Detta beror på att företagen nu får hjälp och möjlighet att lämna så riktig information som möjligt till kreditgivarna.

Istället för en rating hämtad från en extern rangordningsskala vilken kompletteras med bankens personliga kontakt med företaget kommer ratingen nu att bero av fler och mer precisa faktorer. Dessa faktorer som hämtas internt i institutens databaser påverkas inte av banktjänstemännens personliga kontakter med företagen vilket vi anser kommer att leda till en mer rättvis bedömning av kreditvärdigheten.

Det enda alternativet för ett företag med låg rating är att försöka förbättra den. Detta kan vara komplicerat då ratingen är intern och baseras på bankernas egen information om företaget.

Olika banker kommer att använda olika metoder för den här bedömningen även om grunderna kommer att vara likartade och det kan därför vara svårt för företagen att veta hur de ska förbättra de bedömda parametrarna. Den checklista som Företagarna gett ut för att underlätta denna process av informationsgivning är därför till stor hjälp för företagen som vill förbättra sin kapitaltäckningsgrad och därmed få en bättre rating.

5.2.2 Blir det svårare för SME att få lån?

Enligt våra undersökningar är småföretagens oro över att det kommer att bli svårare att få lån obefogad. Delvis på grund av de speciella regler som kommer att gälla för dessa företag vilka gör att de kommer att ges en betydligt lägre riskvikt på grund av sin storlek. Företag med en årsomsättning på mindre än 50 miljoner € kommer att gynnas med ett lägre kapitalkrav än ett större företag som ligger på samma risknivå. Lån som understiger 1 miljon € kommer också att få ett betydligt lägre kapitalkrav för SME än motsvarande lån för ett större företag.

Den oro som företagen känner kan till stor del ligga kvar sedan innan dessa förändringar i regelverket gjordes och då samma kapitalkrav gällde för alla. Baselkommittén har trots allt tagit kritikernas åsikter på allvar och förbättrat situationen för de utsatta företagen avsevärt och vi menar att de snarare kommer att gynnas av de nya kapitaltäckningsreglerna så att fler får lån än tvärtom.

Lånekostnaderna beror på låntagarens kreditvärdighet. Detta gör att företag med dålig rating inte alls blir nekade lån i större utsträckning än idag utan endast tvingar bankerna att ta betalt för den extra risk man utsätter sig för vid affärer med dessa företag.

De företag som eventuellt skulle kunna bli nekade lån är helt nystartade företag i nya branscher då de inte har någon historik hos bankerna. Dessa företag har dock redan idag svårt att få lån på grund av en osäker återbetalningsförmåga och vi anser därför inte att situationen för dessa företag kommer att förändras nämnvärt. Precis som i dagsläget kommer nystartade företag i stor utsträckning att söka sig till finansieringsinstitut som inriktar sig på högre risk men andelen som går till dessa riskkapitalbolag kommer inte att öka. Skillnaden mot det nuvarande regelverket kommer endast att vara att det kommer att krävas bättre säkerheter för de riskfyllda företagen och alltså inte att färre kommer att få lån.

Detta gör att de alternativa finansieringsalternativen vi tagit upp tidigare inte kommer att ersätta de finansieringsmöjligheter som påverkas av Basel II. Det var lite förvånande för oss

eftersom majoriteten av det material vi tog del av i början beskrev ett stort motstånd från små och medelstora företag. Därför tog vi upp och presenterade några alternativ som vi ansåg skulle bli mer användbara för dessa företag. Efter att införandet av de nya kapitaltäckningsreglerna skjutits upp flera år på grund av oenigheter med diverse organisationer som representerar småföretagarna verkar det nu som att de är överens. Flera kompromisser och ändrade regler till fördel för de mindre företagen har gjort att alla parter nu är eniga om de kommande reglernas utformning. Detta gäller i alla fall på den svenska marknaden av intervjuerna att döma. Att leasing och factoring kommer att fortsätta vara attraktiva finansieringsalternativ råder det dock inga tvivel om.

5.2.3 Lånekostnader

Både med Schablonmetoden och med de båda IRB-metoderna skulle riskvikterna för företag som idag har låg rating eller ingen rating eventuellt kunna höjas. Finns ingen pant eller säkerhet att lämnas innebär det nya regelverket att dessa företags riskvikt skulle höjas från 100% till 150% hos de kreditinstitut som använder sig av Schablonmetoden. Detta skulle innebära att krediterna för dessa företag skulle bli dyrare. Tillsynsmyndigheterna i varje land kommer dock att kunna ge de nationella bankerna tillåtelse att fortsätta använda riskvikten 100% för dessa företag. Det är i Sverige inte klart hur Finansinspektionen kommer att göra i denna fråga men med tanke på att alla våra stora finansinstitut kommer att använda sig av någon form av internratingmetod menar vi att det inte är av någon större betydelse. De institut som inledningsvis använder sig av Schablonmetoden på grund av sin storlek, affärsinriktning eller resursbrist kommer i stor utsträckning endast att göra detta i en övergångsperiod för att sedan övergå till någon IRB-metod.

Lånekostnaderna vid IRB-metoderna är helt beroende av den information bankerna har om företagen. Riskvikterna kommer med de interna riskbedömningsmetoderna precis som med Schablonmetoden att i många fall bli högre för de riskfyllda företagen än med det nuvarande regelverket vilket kommer att leda till ökade lånekostnader för dessa företag. Återigen betonas vikten av att kunna ställa oberoende säkerheter till lånen. Idag är all utlåning lika dyr för bankerna men med Basel II får ett riskfyllt företag som inte kan kompensera detta med säkerheter betala ett högre pris för sitt banklån. Man måste med andra ord i större utsträckning själv betala för den risk man är utsatt för i sitt företag.

5.3 Information

En viktig uppgift för Finansinspektionen, Företagarna och Bankerna kommer att bli att få ut all information om de nya reglerna till företagen. För tillfället är företagen väldigt okunniga, framförallt de små och medelstora som vi är inriktade på. Förändringen kommer inte att framkalla några större problem för bankerna då de redan nu ligger långt fram i arbetet med anpassningen. Däremot blir det mer arbete för Finansinspektionen som verkligen måste sätta sig in i de nya reglerna. Det kommer därför vara mycket viktigt att informationen mellan dessa två parter fungerar väl.

För att få ut information till företagarna är det viktigt att inte bara koncentrera sig på storstäderna. Enligt Christina Linderholm hade Företagarna hållit i två konferenser i Stockholm och Göteborg. Det är lätt att glömma att en stor del av SME ligger utanför storstäderna och dessa företag verkar inte ha fått riktigt lika omfattande information som företagen i storstäderna.

Vi anser att checklistan som Företagarna har tagit fram kommer att leda till ökat intresse från de små och medelstora företagen och vara till stor hjälp för dem att anpassa sig. Checklistan kan också hjälpa företagen att sätta upp mål att sträva efter. Det gäller dock att företagen tar till sig materialet och lägger ner arbete på checklistan.

Det talas ofta om att informationen är avgörande för huruvida banker finansierar SME. Därför är det förstås väldigt viktigt för företagen att veta vad bankerna vill ha. I de nya kapitaltäckningsreglerna enligt pelare 3 ställs det krav på bankerna att de ska lämna ut hur de genomför sin riskbedömning. Det är alltså inte bara viktigt att företagen ger information till bankerna utan också att bankerna förser företagen med information. Istället för som det är nu, att bankerna i bästa fall i efterhand ger information om varför företagen blir nekade till lån, ska företagen med Basel II få all information om vad som krävs för att få lån innan de ansöker.

6

- RESULTAT -

I detta avslutande kapitel kommer vi att redogöra för de slutsatser vi har kommit fram till under arbetets gång.

6.1 Slutsatser

Små och medelstora företag spelar en stor roll på Sveriges marknad. Därför var det intressant för oss att försöka ta reda på hur Basel II och dess nya regelverk kommer att påverka dessa företag. Vår utgångspunkt innan vi började undersöka frågan närmare var att det skulle bli svårare för dessa företag att få tillgång till lån. Denna uppfattning fick vi genom att läsa äldre uppsatser och artiklar. Med denna informationsgrund trodde vi att det skulle behövas alternativa finansieringskällor för dessa företag.

Efter påbörjandet av intervjuerna blev vi aningen förvånade av att ingen av organisationerna verkade ha något negativt att säga om införandet av det nya regelverket. Detta gjorde att vi blev lite oroliga att vi hade en felaktig frågeställning. Som tur var ledde våra följdfrågor fram till en hel del intressant information.

En viktig faktor kommer att vara hur pass bra det kommer att gå för organisationerna att få ut tillräckligt mycket information till sina medlemmar. Om detta görs på ett bra sätt så att företagen kan lämna korrekt information vid kreditärendena anser vi inte att det kommer att bli svårare för SME att få tillgång till lån efter införandet av de nya reglerna. Dock kan det komma att bli dyrare för de mest riskfyllda företagen som inte kan ställa tillräckligt goda säkerheter till bankerna och andra kreditinstitut.

Det nya, mer rättvisa systemet kommer framför allt att innebära att företagen själva får stå för kostnaden för riskexponeringen. Personlig kontakt med banken eller en specifik banktjänsteman kommer inte att ha någon avgörande betydelse vid kreditbedömningen. Det kommer med andra ord bli ett mer rättvist system där företagen bedöms efter lika villkor. Riskklassificeringen kommer att bli bättre vilket leder till en riktigare rating som därmed i många företags fall kommer att förbättras.

I en allt mer globaliserad värld är en jämställd behandling och bedömning oerhört viktigt. Den stabilitet som detta leder till i finanssystemen länderna emellan kommer att vara otroligt positiv för det fortsatta företagandet i framtiden.

Även Finansinspektionens utökade möjligheter att kontrollera finansinstituten kommer att bidra till en betydligt stabilare kreditmarknad.

6.2 Reflektioner över studien

Såhär i efterhand finns det en del saker vi kunde ha gjort annorlunda. Intervjuernas resultat var vi mer än nöjda med men de hade säkerligen kunnat bli ännu bättre om vi träffat de vi intervjuat personligen. Då kunde vi på ett lättare sätt ha ställt följdfrågor och en personligare relation kunde ha utvecklats. Lite synd var också att en av intervjuerna blev kraftigt försenad och utfördes senare än de övriga två, vilket gjorde att vi fick en liten ofrivillig paus innan vi kunde börja på empirin. För att få en bredare bild av marknadens syn på införandet av Basel II kunde vi ha genomfört ett större antal intervjuer. Att ha intervjuat ett urval av företag hade varit mer önskvärt då organisationen Företagarna inte riktigt gav en trovärdig bild av företagets kunskap i ämnet.

6.3 Förslag till fortsatta studier

Eftersom de nya kapitaltäckningsreglerna ännu inte har trätt i kraft vore det intressant att göra en studie om några år för att se hur resultatet blivit. Helt omöjligt är det ju inte att det slutgiltiga resultatet skiljer sig från våra slutsatser.

Vidare anser vi att det skulle vara intressant att se hur lång tid det kan tänkas ta för alla att anpassa sig till reglerna. Vilka har lyckats väl och anpassat sig snabbt och vilka har lyckats mindre väl.

I vår uppsats har vi valt att enbart titta på små och medelstora företag. En annan studie skulle kunna vara att titta på större företag och se hur de påverkas av Basel II. Skiljer sig resultatet då något jämfört med våra slutsatser?

Ett annat förslag på fortsatta studier är att se hur olika bankers inställning är till de nya reglerna och hur de förmår att tillämpa de olika metoderna. Antagligen kommer mindre banker inte att använda sig av de mest avancerade metoderna och kan kanske då skaffa sig fördelar eller nackdelar gentemot de stora bankerna.

Det skulle även vara intressant att forska i hur Finansinspektionens arbete förändras och om deras resurser räcker till för att informera och kontrollera om regelverket följs.

En jämförelse om hur väl Sverige lyckats med implementeringen av de nya reglerna i förhållande till övriga berörda länderna skulle också vara intressant att göra.

- KÄLLFÖRTECKNING -

7.1 Publicerade källor

Andrén, Niclas, Eriksson, Tore, Hansson, Sigurd (2003), *Finansiering*, Liber Ekonomi, Trelleborg

Basel Committee on Banking Supervision (2001), *Overview of the new Basel Capital Accord*

Basel Committee on Banking Supervision (2003), *Overview of the new Basel Capital Accord*

Basel Committee on Banking Supervision (2005), *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*

European Commission (2003), *2003 Observatory of European SMEs. 2003/2 SMEs and access to finance*

Finansinspektionen (1998), *Finansinspektionens allmänna råd och föreskrifter om beräkning av kapitalbas och kapitalkrav för marknadsrisker och kreditrisker*, FFFS

Finansinspektionen (2001), *Riskmätning och kapitalkrav*

Finansinspektionen (2002), *Riskmätning och kapitalkrav II*

Finansinspektionen (2005), *Företagens interna kapitalutvärdering*

Forsell, Lönnqvist (2004), *Basel II medför stora krav –och möjligheter för bankerna*, *Balans*, nr 5, 2004

Företagarna (2003), *Checklista för små och medelstora företag*

Halvorsen, Knut (1992), *Samhällsvetenskaplig metod*, Studentlitteratur, Lund

Hochschule für Bankwirtschaft (2003), *The New Framework For Capital Adequacy (Basel II): Consequences for Small and Medium Sized Enterprises (SME) and Presentation of Political Options for the Implementation*

Jacobsen, Dag Ingvar (2002), *När, Hur och Varför*, Studentlitteratur, Lund

Lundahl, Ulf, Skärvad, Per-Hugo (1999), *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*, Studentlitteratur, Lund

Patel, Runa, Davidson, Bo (1994), *Forskningsmetodikens grunder*, Studentlitteratur, Lund

Sveriges Riksbank, *Pressmeddelande nr 53*, 2004-09-23

7.2 Elektroniska källor

Bankföreningen, hemsida, www.bankforeningen.se. 22 december 2005

Basel II för SMEs, hemsida, www.sme-basel2.com. 27 december 2005

Finansinspektionen, hemsida, www.fi.se. 20 december 2005

Företagarna, hemsida, www.foretagarna.se. 27 december 2005

7.3 Muntliga källor

Kenneth Berg, Finansinspektionen. Telefonintervju den 29 december 2005

Jimmi Brink, Bankföreningen. Telefonintervju den 19 december 2005

Christina Linderholm, Företagarna. Telefonintervju den 9 december 2005

Bilaga 1

Intervjufrågor till Bankföreningen

1. Varför behövs de nya kapitaltäckningsreglerna?
2. Har de nya reglerna några tydliga brister enligt er?
3. Finns det några svårigheter med införandet av regelverket?
4. I hur stor omfattning kommer svenska institut att använda sig av de interna ratingmetoderna?
5. Går det att säga hur de nya metoderna kommer att förändra företagens rating jämfört med idag?
6. Kommer lån till små företag att behandlas annorlunda än till större? Ges de små företagen ett lägre kapitalkrav än de större?
7. Hur kommer situationen för nya, mindre stabila företag som inte har någon historik hos bankerna att förändras?
8. Kommer kraven på säkerheter för dessa företag att förändras?
9. Är småföretagarnas oro att Basel II kommer att medföra att färre får tillgång till banklån befogad?
10. På vilka sätt skulle små och medelstora företag eventuellt kunna missgynnas?
11. Kommer bankerna att vara tydliga med hur deras låntagare bemöts vid kreditärenden så att låntagarna har fullständig information om vilka kriterier de har att rätta sig efter?
12. Kommer det att vara svårt för låntagare att förse bankerna med den information som är nödvändig för en riktig riskbedömning?
13. Leder de förbättrade verksamhetsprognoser som bankerna kommer att kräva till stora kostnader för företagen?

Bilaga 2

Intervjufrågor till Finansinspektionen

1. Varför behövs de nya kapitaltäckningsreglerna?
2. Har de nya reglerna några tydliga brister enligt er?
3. Finns det några svårigheter med införandet av regelverket?
4. Går det att säga hur de nya metoderna kommer att förändra institutens rating av företagen jämfört med idag?
5. Kommer lån till små företag att behandlas annorlunda än till större? Ges de små företagen ett lägre kapitalkrav än de större?
6. Hur kommer situationen för nya, mindre stabila företag som inte har någon historik hos bankerna att förändras?
7. Kommer kraven på säkerheter för dessa företag att förändras?
8. Är småföretagarnas oro att Basel II kommer att medföra att färre får tillgång till banklån befogad?
9. På vilka sätt skulle små och medelstora företag eventuellt kunna missgynnas?
10. Kan man tänka sig att småföretag kommer att söka andra finansieringsalternativ än lån, exempelvis hos riskkapitalbolag?
11. Kommer bankerna att vara tydliga med hur deras låntagare bemöts vid kreditärenden så att låntagarna har fullständig information om vilka kriterier de har att rätta sig efter?
12. Vilken roll har finansinspektionen i denna informationsgivning?
13. Kommer det att vara svårt för låntagare att förse bankerna med den information som är nödvändig för en riktig riskbedömning?
14. Leder de förbättrade verksamhetsprognoser som bankerna kommer att kräva till stora kostnader för företagen?
15. Har finansinspektionen tillräckligt med resurser för att kunna kontrollera att det nya regelverket efterföljs?
16. Om resurser saknas, kan detta eventuellt leda till att låntagarna i slutändan missgynnas?

Bilaga 3

Intervjufrågor till Företagarna

1. Vad anser ni om de nya kapitaltäckningsreglerna? Behövs de?
2. Går det att säga hur de nya interna metoderna som bankerna kommer att använda vid ratingbedömning kommer att förändra företagets rating jämfört med idag?
3. Har företagen fått tydlig och tillräcklig information om vad Basel II kommer att innebära för förändringar och hur man ska rätta sig efter reglerna?
4. I hur stor utsträckning har företagen förberett sig på det nya regelverket?
5. Kommer de nya kapitaltäckningsreglerna att innebära ökade kostnader för företagen med tanke på att det eventuellt kommer att krävas att man lämnar bättre information och prognoser för verksamheten vid låneansökan?
6. Hur kommer situationen för nya, mindre stabila företag som inte har någon historik hos bankerna att förändras?
7. Kommer kraven på säkerheter för dessa företag att förändras?
8. Är småföretagarnas oro att Basel II kommer att medföra att färre får tillgång till lån befogad?
9. På vilka sätt skulle små och medelstora företag eventuellt kunna missgynnas?
10. För vilken typ av företag kommer de största förändringarna att ske?
11. Kommer effekterna totalt sett att bli övervägande positiva eller negativa?